

siumut

Toqqissisimaneq • Piumassuseq • Ataatsimoorneq
Tryghed • Vilje • Fællesskab

Siumut
LANDSTINGSVALG 2009

Selvbærende Grønland
– *Vi kan*

Siumut
INATSISARTUNUT QINERSINEQ 2009

Kalaallit Nunaat Imminut napatittoq
– *Sapinngilagut*

NAMMINERSORNEQ 2009

Namminersornerq 21. juni 2009 inuiatut ullorsiornerput eqqorlugu eqqunneqassaq. Namminersornerup piviunngortinnissaa SIUMUP ilungersorluni siuttuuffigaa, soorlu aamma Namminersorneruneq SIUMUP siuttuuffigalugu ingerlakka. Siumut aallartinnerminniit suliaqarsimaqaq angusaqaaqlunilu Namminersornerli tassaavoq ulumimut suliit annersaat. Maannakkut Namminersornerup anguneratigut aamma ukiorpassuarni anguniarsimasavut piviunngortussat makkupput:

- inuiattut akuerisaaneq
- kalaallisut oqaatsitta pisortatigortumik oqaatsitut naqissuserneqarnerat
- nunap pisuussutaanut tamanut piginnittussaaneq
- annertunerusumik oqartussalerneq
- namminiilivissinnaanissamut, taamaalillunilu nunatta naalagaaffingorsinnaanissaanut, periarfissaqartitaalerneq

Namminersornerup aallartilluarnissaa Siumup pingartilluinnarpaa taamaatsumik Namminersornerup inuiaqati-giinnut kalaallinut periarfissiissutai atorluarlugit inatsisartunut qinersereerutta suliassat pingarnerit makku ilanggullugit nalilorsorluarlugit tulle-riiarluarlugillu Siumup sulissutiginiarpai;

- Inunnik isumaginninneq peqqinnisaqarfillu
- Aalisarneq piniarnerlu
- Illoqarfinni nunaqarfinni tunisasiorsefqarneq
- Aatsitassarsiorneq Uuliasiornerlu pillugit inatsisisaq
- Inuussutissalerineq pillugit inatsisisaq
- Oqaatsit pillugit inatsisisaq
- Inuaqatigiinnut akuulersitsineq pillugit inatsisisaq
- Sulisoqarneq pillugit inatsisitigut naleqqussaanissaq
- Nuerneq niueqatigiinnerlu pillugit inatsisitigut naleqqussaanissaq

- Akileraarutit, akitsuutit, iluanaaru-siisarnerlu pillugit inatsisitigut naleqqussaaneq
- Ilageeqarneq pillugu nutaamik inat-siliornissaaq
- Qinersisarneq pillugu inatsisip naleqqussarnissaaq

Nuna manna uagut inunngorfigaarpuit siulitsinniit kingornussaralugu aamma siulitta siuliminnit kingornussaraat. Nuna manna uagut kinguaatsin-nut pigisassatut ingerlateqqittussaavar-put aamma taakku kinguaassamiinnut pigisassatut ingerlateqqittussaavaat. Siulivut ukiorpassuarni nunami asa-minni inuuniarfikkumaassinaasumi peqqarniissinnaasumilu avataaniit ikiorneqarnissamik isumalluuteqaratik inuusinnaasimapput. Siulitta nuna man-na inuiannut allanut tunniussimangi-saannarpaat aamma tunniutinngi-saannassavarput. Taamaattumik Siumut ingerlaqqissaagut Namminersulivinnis-sarput angutserlugu, tamatumalu inatsi-sitigut tunngavissinnejarnissaa pillugu sulinerput ingerlateqqinniarparput.

Nunatsinni innuttaasut atugarisaasa pitsangngorsarnissaat pingarnerpa-atillugu Siumut ingerlaqqinniarpog. Meeqqat, ilaqtariit meerartallit, utoqqaat, innarluutillit, napparsimasut siusinaartumillu pensionisiallit atugari-saat pitsaunerulersinniarlugit aaqqis-suusseqqinnerit siumup sulissutiginiarpai.

Nunarpot tassaassaaq innuttaasut toq-qissismallutik ataatsimoorlutik eqeersi-maarlutillu angerlarsimaffigisinnasaat, inuummi nuannaartut naapittakkatta nu-kimmik piumassutsimillu ingerlaqqin-nissatsinnut tunisarpaatigut.

*Hans Enoksen
Siulittaasoq*

SELVSTYRE 2009

Selvstyret bliver indført på vores nationaldag den 21. juni 2009. Siumut har som førerhund brugt alle kræfter for at realisere indførelsen af selvstyret, lige-som Siumut har indført hjemmesty-

ret. Siumut har fra sin dannelse arbejdet meget for samfundet, men vi må sige, at indførelse af selvstyret er det største resultat vi har nået. Nu hvor selvstyret bliver indført, kan vi virkeligøre mange af vore mærkevarer, og de er:

- anerkendelse som folk
- det grønlandske sprog får status som det officielle sprog
- ejendomsret til alle landet ressourcer
- øget kompetence over egne forhold
- mulighed for indførelse af selvstændighed, derved mulighed for stats-dannelse

Det er yderst vigtigt for Siumut, at selvstyret får en god start, derfor vil Siumut efter landstingsvalget prioritere de vigtigste områder, udnytte de nye muligheder og arbejde for følgende områder:

- Social og sundhed
- Fiskeri ogfangst
- Bygdeproduktionsanlæg
- Lov vedrørende mineral- og olieef-terforskning/udvinding
- Lov vedrørende levnedsmidler
- Lov vedrørende sprog
- Indførelse af en integrationslov
- Tilpasning af loven vedrørende arbejdemarked
- Tilpasning af loven vedrørende han-del og samhandel

Tilpasning af loven vedrørende skatter, afgifter og forberedelse af avancelov Ny lovgivning vedrørende menigheden Tilpasning af lov vedrørende valg

Vi er født i dette land, som vi har arvet fra vore forfædre, arvet fra deres for-fædre og igen arvet fra deres forfædre. Vi skal aflevere dette land til vore ef-terkommere som deres rette hjemland, og de skal så leve landet til deres ef-terkommere. Vore forfædre har i mange, mange år levet i deres elskede land, på den yderste eksistensgrænse under

barske betingelser, uden at forvente hjælp udefra.

Vore forfædre har aldrig nogen sinde givet dette land til andre, og vi vil aldrig nogensinde forære landet væk. Vi skal fortsætte siumut – fremad indtil vi opnår selvstændighed, og derfor fort-sætter vi arbejdet for et lovgrundlag.

Siumut vil fortsætte arbejdet med forbedring af befolkningens vilkår som sin fornemste opgave. Siumut vil arbejde for forbedring af forholdene og vilkårene for børn, børnefamilier, ældre, handicappede, syge og førtidspen-sionister.

Grønland skal være et trygt land, hvor der er plads til fællesskab, solidaritet og engageret befolkning, og det er netop de glade mennesker, som giver os håb, styrke og vilje til at fortsætte.

*Hans Enoksen
Formand*

ILAQTARIIT

Ilaqtariit inuaqatigiinni qitiupput. Ilaqtariinneq susassareqatigiinnerlu pillugit nunatsinni ataatsimoortumik politikkissamik nutaamik pilersitsisoqassaaq. Ilaqtariit tunngavisinnejassapput meeqqat inuunerminni aallartilluarsinnaaqqullugit, tamanna piviusunngortinneqassaaq Inatsisartut, Naalakkersuisut, kommunen, kattuffiit, angajooqqaat susassaqartullu tamaasa soleqatigiisillugit.

Ilaqtariit meerartallit atugarisaasa

pitsaanerulersinnissaat siunertalarugu Siumup sulinuteqarnini sakkortusniarpaa. Siumumiit anguniarpalput ilaqtariit meerartallit aningasarttuutikillissaavginissaat; Siumup makku ilungersuutiginiarpai; Ineqarnermi akiliutissat meerarisat amerlassusaat naapertorlugu ilanngassorsorneqartalerissaat. Meeqqerivinnut akiliutit ilaqtariinnut qaffasinnepaaffilerneqarnissaat piviuunngortinneqassaaq.

Iloqarfinni nunaqarfinnilu meeqqerivinnik amigaateqarfiusuni paaqqinnittarfinnik sanaartorneq siuarsarneqas-sasoq.

Meeqqat sumiginnakkat pillugit sulinuteqarnermi innuttaasut peqataatin-neqassapput. Taamatullu ilaqtariinnik ataatsimoortitsilluni sullissineq nukit-torsarneqassaaq, ilaqtigut ilaqtariinnut højskoleritisarnerit ingerlannerisigut. Ilaqtariit siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsisut piaartumik ikiorsiiffi-

gineqartarnissaat Siumup aqqutissiuun-niarpaa. Taamaasiornikkut meeqqanik angerlarsimaffiu avataanut inissiars-neq aamma annikillisarneqarsin-naaqqullugu.

Siumup anguniarpaa ilaqtariinnut ilin-niartitisarnerit kommunen tamani periarfissiisutaanissaat Avannaani, Qeq-qani, Kujataani, Tunumilu. Meeqqanimmii sumiginnaasarniq pilugu iliu-seqarnissaq ilaqtariit tamarmik pisus-aaffigat.

FAMILIE

Familier er rygraden i et samfund. Der skal laves en ny familiepolitik. Familiernes fundament skal kunne give alle børn en god start på livet, og denne politik skal lave i samarbejde mellem landstinget, landsstyret, kommunerne, organisationer samt andre relevante interessergrupper. SIUMUT vil styrke sin

indsats for at styrke børnefamiliers forhold. SIUMUT vil arbejde for, at børnefamiliers økonomiske vilkår forbedres; SIUMUT vil arbejde for følgende sager:

Der skal ydes fradrag i huslejeudgifter, beregnet efter antal børn i familien
Der skal indføres en øvre grænse for

prisen til en børneinstitutionsplads at der anlægges Institutionspladser i bygder og byer, hvor der er behov for dette

Borgerne skal inddrages i arbejdet med omsorgssvigtede børn. Familiebehandlingen skal styrkes bl.a. gennem familiehøjskoler. SIUMUT vil arbejde for,

at familier, som har behov for rådgivning, tilbydes tidlige i forløbet. Dette kan også reducere antallet af børn, der anbringes uden for hjemmet.

SIUMUT vil arbejde for familieuddannelse i alle kommuner i Nord, Midtgrønland, Syd samt Øst. Alle familier har pligt til at modvirke omsorgssvigt.

MEEQQAT INUUSUTTULLU

Siumup anguniarpaa meeqqat, inuusuttullu toqqisisimasut, peqqissut, tar-nikkut timikkullu nukittut kinaassut-siminnillu ilisarisimannittut pilersin-nissaat.

Siumup Naalakkersuisut, Inatsisartut kommunillu peqatigalugit sulisutiginiarpaa ukiuni aalajangersima-suni meeqqat inuusuttullu atugarisaasa tamakkiisumik pitsanngorsar-neqarnissaat, ima ilusilikamik:

Inatsisartut, Naalakkersuisut kommunillu meeqqat inuusuttullu atugarisaan-nik pitsanngorsaaniarlutik tunngavis-sanik immikkut suliaat ingerlateqin-neqassaaq.

Inatsisartut, Naalakkersuisut kommunillu ukiuni tulliuttuni sulinutissat pi-viusunngortinnissaannut suleriasissam-nnut pilersaarusiussapput siunertan-nulu aningaasaliissuteqartoqartarnis-saa qualakkiissallugu.

Suliassaannut ilanngullugit makku pingaartinneqassapput:
Siumup qulakteerniarpa meeqqat pisinnaatitaaffiisa ersarissumik inuaqatigiinnut paasitsiutigineqartuar-nissaat. Meeqqat inuusuttullu ilisimas-anik katersuifiat MIPI meeqqat pillugit misissuinerminni saqqummiuttagaasa malitseqartinnissaat Siumup eqqumaf-figinariapa. Ullumikkut meeqqat angajoqqaaminik sumiginnagaasarnerat pillugu sulinartut "Meeqqat inuuneris-ut" peqatigiffii pilersinnejartut Siumup suleqatiginiarpai.

Siumup anguniarpaa meeqqanik inuu-suttunillu qiimasumik toqqisisimasu-millu perioriartortsinissaq, isumassui-sarnerup susassareqatigiinnerullu inuaqatigiinni toqqammavittut inis-sequinneqarnissaannut innuttaasugut tamatta peqataanissarput Siumup kaammattutigaa.

Ilaqtariit meerartallit pitsaanerpa-

mik sullinneqarnissaat anguniarlugu, meeqqerivinni meeqqanik sullissit siunnersorteqarnerat ingerlaavartumik ineriartortinneqassaaq, angajoqqaat qan- nimut soleqatigalugit.

Namminersorlutik oqartussat Komunilu soleqatiginnerisigut tamanut atutumik meeqqerivinni akit qaffasinne-paafflerugit aaqqissuuniissaat Siumup sulissutigissavaa.

Meeraaqkerivinni Meeqqerivinnilu tamani siunertat anguniakkallu ersa-riisset aallaaviussapput, taamatullu aki-sussaaffiit pisussaaffiillu ersarisset aal-laaviussallutik.

Meeqqerivinnik ingerlatsinermi nak-killilineq pisariaqrarluinnartoq inger-laavartutinnejassaaq.

Meeqqanik sumiginnaasarniq akueri-neqarsinnaangitsoq akiorniarlugu pi-sortanit suliniutit ersarisset sakkortusi-samik ingerlateqinnejassapput, angajoqqaat, meeqqerivii atuarfiillu tamaa-sa soleqatigalugit.

Meeqqat inuusuttuaqqallu sakkortuu-

mik tarnikkut suliassaalersimasut im-mikkut suliarineqarlutik ataqatigiissu-mik isumagineqartalernissaat piaartumik pitsanngorsarneqassaaq, taamatullu immikkut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut sullinneqarnerat pitsanngorsarneqassalluni susassaqartut ta-masa soleqatigalugit.

Meeqqanut akisussaaffeqartunut, angajoqqaajusunut inatsisitigut piumaffig-inninneq ersistarneqassaaq, angajoq-qaajusugullu tamatta meeqqatta pit-saanerpaamik atugaqarnissaat siun-tertaralu sulinissatsinnt immitsinnt piumaffiginerunissarpot tamatta isuma-gissagippot Siumup kaammattutigaa. Meeqqanik inuusuttunillu sullissivin-nut tamanut taakkunanolu sulisunut piumasaqaatitigut aaliangersakkat pi-sariaqartitamut naleqqussarnissaat su-liarineqarnissaaq.

Meeqqanut ilaqtariinnullu siunner-suisooqatigii pilersinnejassapput.

BØRN OG UNGDOMMEN

SIUMUT vil arbejde for børn og unge i tryghed, sunde, stærke i krop og sjæl samt bevidste om deres identitet.

SIUMUT vil arbejde for, at lands-tinget, landsstyret og kommunerne i en årække arbejder for at forbedre forholdene for børn og unge organiseret således:

Landstingets, landsstyrets og kommunernes arbejde med at finde grundlaget for forbedringer for børn og unges forhold fortsættes.

Landsstinget, landsstyret og kommunerne legger en plan for realiseringen af planerne samt sikre økonomien dertil.

Følgende skal være en del af deres opgave:

SIUMUT vil sikre, at der sker oplysningskampagne om børnenes rettigheder i samfundet. MIPIs undersøgelser skal følges af konkrete initiativer. SIUMUT vil samarbejde med "Bedre Børneliv".

SIUMUT vil arbejde for, at børn vokser op under trygge og glade forhold, SI-UMUT vil opfordre alle til igen at blive medansvarlige for at være omsorgsfulde for vores børn i samfundet.

For at kunne arbejde bedst muligt for forældrene skal der arbejdes for at indføre konsulentvirksomhed for institu-

tionspersonalet i samarbejde med forældrene.

SIUMUT vil arbejde for at selvstyret og kommunerne i fællesskab finder frem til et loft for institutionsbetaling.

Alle vuggestuer og børnehaver skal have klare målsætninger og klar ansvarsfordeling og pligter.

Der skal være en løbende tilsynspligt for alle institutioner.

For at bekæmpe den helt unacceptable omsorgssvigt skal de offentliges arbejde forstærkes i samarbejde med forældre, børneinstitutioner samt folkeskolen.

Arbejdet med børn og unge, som er

psykisk skadet, skal snarest gøres bedre, således at arbejdet bliver sammenhængende. Arbejdet med børn med særlige behov skal også styrkes i samarbejde med relevante parter.

Lovgivningsmæssige krav til forældre-ne skal gøres mere klare og vi skal som forældre sørge for de bedste for vores børns opvækst.

Kravene til de steder og personale, hvor børn og unge kommer, skal præciseres.

Der skal oprettes en familie- og bør-neråd.

INNARLUUTILLIT

Nunatsinni innuttaasut ikiorserneqartarfii isumagineqartarfiiul pitsangorsarneqassapput atukkanut naleqqussarlugit, taamatullu nunatsinni innarluutilinnut najugaqarfiiut pisariaqartsitsinermut naapertuuttut sulisoqarnikkullu naleqqussaaffiusut sapinngisamik pitsaanerpaamik ingerlanneqassapput.

Innarluutillit tarnimikkullu nappaatillit isumagineqarnerat pitsaanerpaaq angujumallugu pineqartut pillugit, sulisut sullissinissamik ilinniagallit amerlisaneqassapput, ullumikkullu sulisorineqartut pikkorissartuarnissaminut periarfissinneqassapput.

Timikkut tarnikkullu innarluutilinnut inissaqarnertigut, atuarfeqarnertigut, sulisoqarnertigullu piorsaaffigineqassapput pisariaqartitanullu pisinnaasaanut naapertuutumik Namminersorne-rullutik Oqartussanit Kommuneruusuarnillu aningaasalersorneqarlutik.

Nunatsinni tarnikkut nappaatillit isumagineqarnerat pitsangorsarneqartuassaaq katsorsaasarfeqarnikkullu piorsaaneq ingerlanneqassalluni.

UTOQQAAAT

Utoqqaat pillugit politikkitta inuup naleqassusia aallaavigaa – tamatumalu toqqisisimaneq pilersissavaa. Sullissinermi pitsaassuseq pingaernerpaatinne-qassaaq. Utoqqalinermer nuannersumik qilmasumillu inuuneqarsinnaanissamut periarfissaqartariaqarpooq. Innuttaasut utoqqalisut suliffeqarner-miit tunuariartuaarnissaminnut pitsaasunik atugassaqarnissaat qulakker-neqassaaq, suliffeqarfii tamatumani ataatsimoortumik akisussaaqataanissa-mut pisussaaffilerneqassapput. Utoqqaat utoqqalersiuteqalernikkut

ningaasatigullu pitsaasunik atugaqarnissaat qulakkeerneqas-saaq. Siumup Inatsisartuni ilungersorluni sulissutigeqqinniarpa utoqqalinersiutit nutaa-mik aqqissuuteeqqinnissaat, utoqqaliner-siuteqarnikkut atugarisat nunani avannarlerni pissutsinut naapertuunne-rusunqorlugit; Siumup sulissutigeqqinniarpa aappa-riit utoqqalinersiutillit naligittut pineqalernissaat, aappaasoq isertitaqar-tillugu aappaasumut nanertuutaajunaarlugu. Utoqqalinersiutilik sulinikkut allatigul-

HANDICAPPEDE

Steder, hvor borgere får støtte, skal gøres bedre og indrettes efter behovene. Ligeledes skal døgninstitutioner for handicappede indrettes efter brugernes behov samt have passende personale. For at kunne tilbyde bedst muligt støtte til fysisk og psykisk handicappede, skal det tilstræbes, at personalet er specifikt uddannet til målgruppen og at eksisterende personale tilbydes løbende vide-re uddannelse. Fysisk og psykisk handicappede skal på boligområdet, uddannelsesområdet,

personalemæssigt udbygges efter klien-ternes behov og muligheder og selvsty-ret og kommunerne skal sørge for den nødvendige økonomi. Forholdene for psykisk syge skal fortsat forbedres og behandlingerne skal lige-ledes udbygges. Boligforholdene for handicappede skal gøres bedre gennem byggeri af passen-de lejligheder, og handicappede helt af-hængige af hjælp skal have passende in-stitutioner.

DE ÆLDRE

Vores ældrepolitik bygger på menne-skeværd – og det skaber tryghed.. Kvalitet skal kendetegne arbejdet med ældre. Der skal være plads til glæde i alderdommen.

Ældre borgere skal gives mulighed for langsomt at geare ned i arbejdsmar- det og arbejdsmarkedet skal have pligt til at lave sådan ordning.

Ældre skal sikres god økonomi i de- res alderdom. Siumut vil igen kæmpe for at lave en ordning med pensioner, som nærmer sig mere de nordiske landes pensionsord-ninger.

Siumut vil arbejde videre for, at et folkepensionistpar behandles lige, når den ene har en indtægtsbærende erhverv skal dette ikke resultere i reduktion i ægtefællens/samleverens pension principperne for regulering af pensionsstørrelsen skal tilpasses, således at det motiverer den ældre til at forblive på arbejdsmarkedet.

Førtidspen-

luunniit isertitaasa annertussusaat pisutigalugit utoqqalinersiutaasut ikili-sikiartuaartarnerat aaqqissunneqas-saaq, utoqqalinersiutillip sulinikkut aningaasarsiorusussinnaaneranit ilua-quatasumik.

Siusinaartumik soraernerussutisiallit pensionisiaasa naleqqussaaffigineqar-lutik aqqiviiginissaat 2010-im i naam-massineqassaaq.

Utoqqaat imminut ikiorsinnaanngitsut angerlarsimaffiminniittullu pitsaana-paamik sullinneqartarnissaat paaqqua-tineqartarnissaallu qulakkeerneqas-

saaq, angerlarsimaffimmi ikiortit allal-lu ikiortigalugit. Utoqqaat pisariaqartisut angerlarsimaffinni paaqqinnittar-finni ininilu illersugaasuni pitsaasunik naamattumik inissaqarnissaat qulak-keerneqassaaq.

Siumup qulakkeerniarpa Utoqqaat ni-paata kattuffiat ersarissumik utoqqar-nut politikkeqarnertigut qanimat sule-qatigalugit utoqqaat siunnersorne-qartarnerat ineriertortinnejassaaq.

sionsreformen skal være færdig i 2010. Ældre, som ikke er i stand til at klare dagligdagens arbejde, skal sikres god hjælp bl.a. med hjemmehjælpen. Ældre, som ikke kan klare sig selv, skal sikres beskyttede boliger af god kvalitet. SIUMUT vil

have direkte samarbejde med ældre-sammenslutningen Utoqqaat Nipaat i ældrepolitiken, ældrerekonsulentjenesten skal udbygges i samarbejde med kom-munerne.

ISUMAGINNINNEQ

Isumaginninnikkut innuttaasut pisortanit ikiorserneqarnissamut periarfissaat pitsaanerulersinniarlugit ukiuni tulliut-tuni sakkortusisamik Siumut suli- niute-qarniarpoq kommunit nunaqarfinnilu aquatisut susassaqtullu tamaasa qani-mut suleqatigalugit.

Siumup sulissutiginiarpaa inunnik isu-maginninnikkut sullissinerit ikorsi-sinarillu tamarmik, naatsorsueratsit

naleqassutsimik aallaaveqartut saaffi-ginninnermilu atugarisat tunngavigalu-git nalilersuisoqartarnissaal pilersin-neqassaaq ikorsierni aallaaviusunqorlugu, taamaaliornikkut Nunatsin-ni sullinneqartunut tamanut sullissineq pitsaanerpaaq naligiinnerusorlu angu-neqassammat.

SOCIALOMRÅDET

Siumut vil bruge flere kræfter på at forbedre mulighederne for offentlig støtte i de kommende år i tæt samarbejde med kommunerne samt bygdebestyrelser. Velfærd skal være grundlaget for

samfundets videre udvikling. Et vel-fungerende samfund er baseret på stærke familier, som også sikrer at hjælpe svagtstillede familier. Velfærdssamfun-det er karakteriseret ved at der er ad-

gang til sundhedsvæsen, uddannelse og arbejde uanset social status. SIUMUT vil arbejde for, at der udfor-mes nye regler for offentlig hjælp, som har udgangspunkt i personens behov

ved henvendelsen, således at alle men-nesker får den bedste og retfærdige be-handling.

PEQQINNISAAQ

Siumup qulakkeersimajuarniarpaq Kalaallit Nunatsinni innuttaasut peqqinissakkut sullinneqarnermi pitsaasumik pisortanit isumagineqartumik periaarfissaqartuarnissaat. Nunatsinni najugaqarfii tamarmik sapinngisamik assigiaartumik sullinneqassapput. Nu-naqarfii isorliunerusullu sullinneqarnerat pitsanngorsarneqartuartaqarpooq eqaallisaavagineqartariaqarlunilu. Illoqarfinni tamanu nakorsaqartuarnissaat peqqisaasunillu sulisoqartuarnissaat Siumup sulissutigeqqiniarpaa, sulisussat pissarsiariniartarnerini nunatsinnersunik amigaateqartoqartillugu nunanit allamiut sulisorineqarsinnaa-

nerisa pisariinnerusumik aaqqissuun-nissaa Siumup sulissutigeqqiniarpaa. Nunatsinni avatimikkut isimikkut suliarittiarlilik utaqqisorpassuit piaar-tumik suliaritinnissaat siumup sulis-sutigeqqiniarpaa. Nunat avannarliit qani-tavut suleqatigalugit aningaasaliissu-tillu naapertuunnerusunngortinnerisi-gut tamanna Siumup piviusunngortin-jiarpaa. Ilanngullugu innuttaasut ami-mikkut erloqissuteqartut nappaate-qartullu pimoorussaasumik ikiorinne-qartnissaat sulissutigeqqassaaq. Nappaassuarmik kræftimik eqqu-ngaasut katsorsarneqartarnerat Dan-markimi ingerlanneqartatoq aamma

nunani allani soorlu nunani avannar-lerni katsorsarttarnissamik peri-arfissaqartuarnissaat tamatumunngalu ilanngullugu ilaqtuttat qaninnerit ilaga-lugit suliaritikkartortarnissaat inis-saqarnissaallu Siumup pimoorullugu sulissutigeqqiniarpaa.

Siumut suliniuteqartuassaaq innuttaasut peqqinnikkut inooqatiginnikkullu pitsaanaerpaamik atugaqarnissaat siu-neratalugu.

Peqqinissakkut anguniagassat:

- Meeqqat toqsartut ikinnerulernissaat.
- Naartuersittartut ikinnerulernissaat

- Ajoqusernerit ajunaarnerillu ikinne-rulernissaat.
- Pujortartartut ikiliartuinnarnissaat.
- Ikiaroorniutit atugaanerisa anikilli-sartuarnissaat.
- Imigassamik atuinerup annikillis-tuarnissaat.
- Nerisassat peqqinnarnerusut nerine-garnerulernissaat.
- Kigutiluttut ikinnerulernissaat
- Sukkortut ikinnerulernissaat.

Nappaat tunillaannartut annikillis-inarieqassapput. HIV inuiaqatigiinni siaruaqqissinnaanera tamaviaartumik pinngitsoortinnaierneqassaaq.

SUNDHED

Siumut vil sikre alle borgere i Grønland mulighed for behandling i sundhedsve-senet. Der skal så vidt muligt være lige adgang til lægebehandling i hele landet. Behandlingen i bygder og yderdistrikter skal til stadighed forbedres og gjort mere smidig.

Siumut vil fortsat arbejde for, at der læge og sygeplejersker i alle byer, og det skal gøres lettere at hente personale i andre lande, når vi ikke selv har

arbejdskraften.

Siumut vil arbejde ihærdigt på at reducere de lange ventelister på hofte-, knæ- og øjenoperationer. Det skal realiseres ved støtte bevillinger og større samar-bejde med vore nabolande. Samtidig skal behandlingen af mennesker med hudlidelser forbedres.

SIUMUT vil arbejde stærkt på at kræftsyge skal kunne få behandling også i andre nordiske lande og samtidig skal

der skabes mulighed for at nærmeste familie kan være ledsagere under be-handlingen, hvor de offentlige betaler for rejse og ophold.

SIUMUT vil til stadighed arbejde for de bedste rammer for at befolkningen kan leve sundt.

Mål i sundhedsvæsenet:

- Reducere spædbarnsdødelighed
- Reducere provokerede aborter

- Reducere skader og dødsfald
- Reducere rygere
- Vedvarende reduktion af hashbru-gere
- Ned sætte spiritusforbruget
- Sundere kostplaner
- Reducere tandskader
- Reducere sukersyge
- Smitsomme sygdomme skal reduceres. Der skal arbejdes for at HIV-smitten ikke spredes yderligere.

PINAVEERSAARTITSINEQ

Pinaveersaartitsineq aqutigalugu inuaat peqqinnarnerusumik inuune-qarnissaannut aqutissiuineq isumagine-niffit tamarmik suleqatigisutigalugu ingerlattariaqarpaat. Pinaveersaartitsi-nermik suliaqarneq nukitorsartuassaaq – qitiusumi najugaqarfinnilu ataasi-

kaani. Suliniarnermi innuttaasut sule-qatigineqassapput.

Pinaveersaartitsinermut sunniuteqar-luarlilik inuiaqatigiinni sunngiffim-mi sammisassaqartitsillutik suliuart-tut peqatigifippassuit timersornermik ingerlataqartut, erinarsornermik inger-

lataqartut allarpassuillu pinaveersaartitsinermi aningaasaliissuteqarluni su-liniutini peqataatinne runissaat aqutis-siuunneqassaaq.

PAARISAP INUUNERITTA-llu pinaveersaartitsinermi iluaqutaasut innut-aasunut qaninnerusumik ingerlan-ne-

qalernissaat angujumallugu kommuuninit ingerlan-ne-qalernissaat Siumup su-lissutigeqqiniarpaa.

FOREBYGGELSE

Forebyggelsesarbejdet for et sundere liv skal varetages af alle relevante aktører i samarbejde. Forebyggelsesarbejdet skal vedvarende styrkes centralt samt i hele landet. Befolkningen skal deltagte aktivt i arbejdet. Mange aktiviteter som sport,

korsang og mange andre skal inddrages i forebyggelsesarbejdet.

PAARISAS og INUUNERITTA's forebyggelsesarbejde vil SIUMUT udlegge til kommunerne, som arbejder tættere på befolkningen.

ILINNIARTITAANEQ

Nunatta imminut akisussaaffigiler-nissaa anguniarniartuarparput. Nuna namminersortoq innuttanik ilinniar-luarsimasunik atorfissaqartitsivoq. Taamaatumik ukiuni kingullerni ilinniartitaaneq suli annertunerumik qanoq iliuuseqarfingeqarpoq:

Atuarfitalsalak ineriaartortinneqarpoq, inuutissarsiutitigut ilinniartitsinerit pik-korissartitsinerillu aqqissusseqqiffi-gineqarput, siunissami inuussutissar-siutinut nutaanut piareersarnermi.

Qaffasinnerumik ilinniartitsinerit Ilim-marfiup pilersinneratigut suli annertu-nerusumik periarfissaqarput.

Maannakkullu kingullert "meeqqerivitsalak" atuarfitalsalmut atasumik aallartisarneqarpoq.

Siumup pingaartippaa ilinniagaqar-neq ataqtigisaarlugu aqqissuunne-qarnissaa, taamaallillugu qulakkeer-neqassammat meerartavut inuuutta-gullu amerlanerpaat assigiinngitsutigut ilinniarniarlutik ikaarsaariarnermanni ajunginnerpaamik aqqutissiuunnisaat.

Siumup pingaartippaa ilinniartitaanerit ima aqqissugaassasut pitsaassutsimik-kuut nunanut allanut nallersuunneqarsin-naassallutik. Siumuttaaq anguniarpaa nunatsinni innuttaasut tamarmik ilin-niarnissamut periarfissaqartuarnissaat.

Taasariaqarpoq ilinniagaqanngin-nerut imaluunniit taamaatitarnermut pissaatqataalluinnarmat inuuusuttavut aporfekartarmata:

- meeqqat atuarfianiit ilinniakkamut ikaarsaarnermi
- ilinniarfimmiit suliffeqarfimmu- sungiusarfissaminut ikaarsaarn- saariarnermanni
- ilinniagaqareerluni aalajangersi- sumik suliffeqalernermi aamattaaaru:

angerlarsimaffimmiit ilinniartut ini-gisaannut nuunnermi
oqaatsit allat atulernerisigut

Inuutissarsiutitigut ilinniarfii

1981-imiilli ilinniartitaaneq akisussaaf-fingeqalermat ilinniarfii ilinniakkallu annertuumik piorsaaffigineqarput, pior saaffigineqartuassallutillu.

Siumup anguniarpaa nunatta immik-koortotaani assigiinngitsuni ilinniarfii piorsaaffigineqarnissaat.

Siumup anguniarpaa ukioq 2020 nal-lerinnagu meeqqat atuarfianiit anisut 2/3-ii inuussutissarsiutitigut ilinniagaqalersimanissaat. 2005-imi naalak-kersuisut ilinniartitaanermut nutaamik pilersaarusrorput tamassuma angune-qarnissaa siunertalarugu. Kisitsis kinguilii takutippaat tamatuma angune-qarnissaanut isumalluarnartorujussuu-lersoq.

Tamanna pisariaqarlunnarpod- soorlu makku pissutigalugit:

suliffeqarfii nutaat aallartisalerput ukiuni aggersuni sulisussat tamakku-nunnga nutaanut pilersusanut naleq-qussartariaqarput Siumup siunerta-raa ilinniarfii imminnut assingusunik ingerlatallit ataatsimut kattunneqarni-saat.

Taamaaliornikkut assigiinngitsutigut pitsannguisoqarsinnaammat:

ilinniarfii mikisunut agguataarnagit kattunnerisigulli ingerlanneri tama-nut akikinnerussapput pissarsinarne-paajullutillu
ilinniarfii kattunnerisigut sulisulu assigiinngitsut – suliaminnik ilisi-masaqarluart – ataatsimuelersin-ne-risigut ajornannginnerulerlertissavaa ilin-niakanik nutaanik kimittuunik aallar-titsarnissat

ilinniarfii angisuut assigiingitsunik ilisimasalinnik sulisullit, inuussutis-sarsiornermi tamatigoortumik piorsaataffiusinnaapput inuiaqtigilinnut iluaquataanerpaamik.

Siumup anguniarpaa Maniitsumi aluminiliorfissarsuaq piviusunngor-tussanngorpat Inuili-p Narsamiittup ATI-llu Maniitsumiittup kattunneqarni-saat, tamarmimmik annerusumik minnerusumilluunniit inuussutissaleri-nermi sammisaqartuummata. Tamatu-ma kingunerisaanik ATI-mi ilinniarfik aluminiliorfimmu sulisussanut, tamatumunngalu attuumassuteqartumik sullissivinni sulisussanut ilinniarfingortinnejassaaq.

Taakku kattunnermikkut inuussutis-salerineq siuarsaaqataaffigisinnavaat inuussutissanik tunisassiortut qani-mut peqatigalugit. Tamatuma kingu-nerissavaa avammut inuussutissanik tunisassiatta naleqarnerulersitsisum-ik ineriaartortinneqarnerat, taamatul-ku tunisassiassanik suliareqqisarne-rit ingerlannerulerneqigut suliffissat amerlanerusut pilersinneqarnerat.

Sanaartornermi ilinniarfimmut ilin-niakkat eqiternerisigut pitsaaqutit malumnarsereerput.

Ilinniarfimmi maannakkut ingerlanne-qarput sanaartornermi aatsitassarsior-nermilu pikkorissartitsinerit, sanaar-tornermi sulisussanik ilinniartitsine-rit, ilinniarnertuunngorniarneq inge-niørningorniarnerlu. Danmarks Tekni-ske Universitet ingeniørinngorniarne-rup ingerlannerani suleqatigilinnerup saniatigut teknologimik inuussutissar-siornermillu ineriaartortitsineq ingerlan-neqareerpoq. Tassungali killiinnassan-gilagut.

Aatsitassarsiornerup saniatigut ukiuni tulliuttuni uuliamik ujaasineq anner-tuumik aallunneqartussaavoq. Siunissaq eqqarsaatigalu teknikkimik tek-nologimillu ilinniarfissuarmik pilersi-sisinnavaugut, siunissami suliassanut annertuunut – ilinniartitsineq eqqar-saatigalug – kivitsisinnaasumik, kinguassatta nunatta ineriaartorneran-ut isiginniaartuunnnanginissaat anguniar-lugu. Siumup anguniarpaa kalaaleq tul-lusimaarluni nunamini aatsitassarsior-nermi suleqataasoq.

UDDANNELSE

Det har altid været målet, at vort land skal tage større og større ansvar selv. Et selvstyrende land har brug for velud-dannet befolkning. Derfor har man de seneste år gjort ekstraordinære tiltag inden for uddannelse:

"Den gode skole" udvikles, erhvervsdu-dannelserne og kurserne tilpasses, i for-bindelse med forberedelserne til nye er-hverv i landet.

Der oprettes nye og flere muligheder i forbindelse med Ilimmarfik's tilbli-velse.

Man er i øjeblikket i gang med at op-starte "den gode børneinstitution" i tæt sammenhæng med "den gode skole".

Det er vigtigt for Siumut at uddannel-serne er velkoordinerede, for derved at kunne danne bedre vej for, at de fleste børn og unges overgang til forskellige uddannelser.

Det er endvidere vigtigt for Siumut, at uddannelserne tilrettelægges på den måde, at kvaliteten er som i udlandet. Det er Siumut's erklærede formål, at alle borgere altid har mulighed for at tage uddannelse.

(Det er nævneværdigt, at årsagen til at nogle unge ingen uddannelse har eller

afbryder deres uddannelse skyldes for-skellige hindringer:

overgangen fra børneskolen til er-hvervsuddannelses
overgangen fra uddannelsesstedet til praktikpladsen
under ansættelsen efter endt uddan-nelse

derudover:

flytning fra hjemmet til kollegier
sprogproblemer (fremmedsprog)

Erhvervsuddannelser

Efter vi overtog ansvaret for uddan-nelserne i 1981, han vi i et stor omfang udviklet uddannelsesinstitutionerne og forskellige uddannelser, og dette skal forsætte.

Det er Siumut's mål, at uddannelses-sstederne udvikles i forskellige dele af landet.

Det er Siumut's mål, at 2/3 af alle, der forlader folkeskolen i 2020 starter på en kompetencegivende uddannelse. I 2005 fremlagde landsstyret en ny uddannelsesplan vedrørende uddannelser for at opnå denne målsætning. De seneste statistiske tal viser, at målet er realistisk. Dette er afgørende, bl.a. fordi: nye arbejdsplasser er ved at blive op-startet

i de kommende år, skal arbejdere tilpas-se sig de nye muligheder

Der er Siumut's mål at sammenligne-ge uddannelser samles under ét. Derved opnås flere fordele:

frem for at have små uddannelsesinsti-tutioner skal de fusioneres for at opnå økonomiske fordele og kvalitetsforbed-ringer

ved at fusionere uddannelsesinstitutio-nerne vil forskellige velkvalificerede medarbejdere blive samlet under et for at gøre det muligt at opstarte nye og re-levante uddannelser

større uddannelsesinstitutio-ner med for-skellige kvalificerede medarbejdere vil medvirke til at fremme innovation til hele befolkningens fordel.

Det er Siumut's mål, at samle INUILI fra Narsaq og ATI i Maniitsaq når alu-miniumssmelteriet etableres i Maniitsaq, for de har begge i mere eller mindre grad med ernæring at gøre. Dette vil resultere i ATI's nuværende bygninger kan anvendes for at uddanne perso-ner, der kan arbejde ved smelteriet eller i følgeerhvervene.

Når ATI og INUILI fusioneres vil ernæringsuddannelserne udvikles i tæt samarbejde med ernæringsproducenter-

ne. Endvidere vil dette fremme udvik-ling i fremstilling og forædling af mad-varer til eksport, og denne forædling vil resultere i flere arbejdsplasser.

Efter fusionen af uddannelser under Bygge- og anlægsskolen er der sket mærkbare forbedringer.

Bygge- og anlægsskolen tilbyder kur-ser inden for bygge og anlæg, minedrift samt uddanner folk inden for bygge og anlæg, HTX og ingeniøruddannelsen. Ud over samarbejdet med Danmarks Tekniske Universitet under ingeniør-uddannelsen, drives endvidere teknolo-gisk- og erhvervsudvikling. Men vi skal ikke stoppe der.

Ud over minedrift vil der i de kommen-de år være omfattende olieefterforsk-ning. For at forberede de tunge tekniske og teknologiske uddannelser, er det Siumut's mål for fremtiden at fusionere Jern- og metalkolen og bygge- og an-lægsskolen. Derved vil en stor teknisk uddannelsesinstitution blive etableret for at sikre løsningen af kommende stø-re opgaver uddannelsesmæssigt i frem-tiden, også for at undgå at vore efter-kommere bliver tilskuer for vort lands udvikling. Det er Siumuts mål at stolte grønlændere er medaktører inden for råstofudvindingen.

MEEQQAT ATUARFIAT

Meeqqat atuarfiat "Atuarfitalsianngor-nikuulluni" ukioq manna ukiut qulin-gorpai, amerlaqisutigut anguniakkat anguneqarsimasut ullumikkut takune-qarsinnaallutik.

Taamaakkaluartoq Nunarsuarput al-lanngorartuartuummat, ineriarornerlu sumiluunniit sukkaqisumik ingerlam-mat, pisut sunnulluunniit tunngasut al-lanngorartuart malinnaaffigissagut-sigt, suli unigata Meeqqat Atuarfia-ta inerartortinnejartuarnissa "atuar-fitsialajuarnissa" SIUMUP sulissuti-geqqissavaa.

Meeqqat atuartitaanermanni angusaris-saarnissaat, inutullu pitsasumik ine-riartornissaat atuarfiup angerlarsimafi-llu akornanni suleqatigilluarnerisi-gut anguneqarsinnaasoq SIUMUT isu-maqrpoq.

Meeraaneq kingusinnerusukkut iner-simasunngornissamut piareersarfia-nnaangilaq, imminili inuaqatigiin-nullu imaannaanngitsumik naleqarlu-

ni. Ajunngitsumik misigisaqluarlu-ni, equeersagaalluni toqqisisimallunil meerasimaneq, inuup ineriarornera-nut inersimasunngorneranullu tunnga-viuvoq pingaarluiinnartoq. Taamaattu-mik angerlarsimaffiup atuarfiullu sule-qatiginnissaat annertusarneqartuarta-riqarpoq, minnerungitsumik ilaqua-ta-riit pillugit erseqqissumik politikke-qarnissaq, angajooqaanut pitsasumik mee-qaminnut piffissaqarnissaannik, akisussaaffeqarnissaannillu aqqutis-siuussumik.

Meerartavut atuartuunermik nuanna-riasaqarlutik, pikkorillutik, ilikkajallu-tillu alliartussappata, periorartnerat toqqisisimanartunk atugassaqarfiusa-riqarput. Taamaattumik SIUMUP su-lissutiguassavaa Meeqqat Atuarfiisa ulla-tsinnut sanaartornikkut naleqqus-sartuarnissaat, atuagarsornerinnaan-gitsukkut aammali sammisassanik al-lanik periarfissaqarfiusunik inissaqar-titsilluarnikkut, meeqqat innarluutil-

lit puijornagit. Meeqqat atuarfianni angajullernut ilinniarfissanik siunner-suineq pitsanngorsartariaqarpoq, pe-riarfissaannillu ujartuinerit annertu-sartariaqarlutik, kikkulluunniit meeqqat atuarfianiit anisut unittuunnginnissaat qulakeerniarlugu.

SIUMUT isumaqarpoq: Meerartavut pitsaanerpaamik ilinniartinneqassap-pata, atuarfitalsialallu anersaava angu-niagaaluviusumik ataavartumillu timitalerimaassagaanni, pingaarlui-nartoq ilinniarluarsimasunik ilinniar-titsisussaleqinerup sumi tamani ani-gornissa, illoqarfinni nunaqarfinni-lu inissaqarluartsinikkut, minnerungitsumillu ajunngitsorsiassat piffinni naleqquttu atuutsinnerisigut.

Periarfissaq pitsaasoq maannamat atorneqareeroq, Ilinniarfissuaq Ineria-saviullu qanimut suleqatiginerat, suli pitsangorsaqqillugu annertusarta-riqarpoq, atuartitaanerup tapertarinna-asai TV-radio-internetilu atorluarne-

risigut, tassuunakkut meeqqat nunaqar-fimmiikkaluulluunniit atuartitaanermik pitsaasumik atugassaqartinnerat anner-tusarneqarluarsinnaammatt.

Tamatumunnga ilanngullugu ilinniar-titsisut atuarfiillu pisortaasa atuarfitsia-laap ingerlanneranut pikkorissarnikkut naleqqussartuarnissaat ilinniartitsisullu nunani allani ilinniaqqissinnaanerat pe-riarfissaaujasoq, najugarisamiu ilin-niartitsisunngorniartarneq suli anner-tusarneqarlungi perarfissaqartuarnissa SIUMUP suliniutigiuassavaa.

Siumup anguniarpaa naalagaaffiit pe-qatigiit meeqqat pisinnaatitaaffiinik oqariartuuteqarnerat atuarfimmi pin-ningtsooran i atuartitsissutigineqarta-riqartoq, nunarsuarmioqataanittal an-nerthusiartuinnartup oqaatsitigut eqaal-lisaasoqartariaqarneranik kinguneqar-toq eqqarsaatigalugu, TULUIT oqaasi allamuit oqaasiinit sallitinneqarlutik, meeqqat atuarfiini ilinniarneqalernis-saat SIUMUP anguniarpaa.

FOLKESKOLEN

"Den gode skole" har nu fungeret i 10 år, og vi kan se, at målsætningerne er nået på rigtig mange områder.

Vi lever i en foranderlig verden, hvor udviklingen går hurtig, hvorfor SI-U-MUT vil arbejde videre med folkeskolens udvikling, så skolen fortsat kan være "den gode skole".

SIUMUT mener, at man gennem et godt samarbejde mellem forældrene og skolen kan give børnene gode faglige og personlige resultater. Det at være barn er ikke kun forberedelse til senere voksenliv, men er i sig selv et vigtigt aktiv for samfundet. En god barndom med mange gode oplevelser under tryg-

ge vilkår og god vejledning er funda-mentet for en god udvikling og et godt voksenliv. Derfor skal samarbejdet mellem hjemmet og skolen til stadighed ud-bygges, og der skal ikke mindst være en klar familiepolitik, der giver forældrene gode muligheder for at tage tid til bør-nene og have ordentlig ansvarsfølelse over for børnene.

Hvis børnene skal have en barndom, hvor de er glade for at gå i skole og få gode resultater, skal de vokse op under trygge forhold. Derfor vil SIUMUT arbejde for, at skolerne er tidssvarende både til boglige og kreative aktivite-ter. Skolerne skal være handicapvenli-

ge. Erhvervsrådgivningen skal styrkes i de ældste klasser i folkeskolen for at sikre alle afgangselever en uddannel-sesmulighed.

Siumut mener: Hvis vores børn skal have den bedste undervisning, og hvis man skal realisere ånden og målene i den gode skole, er det tvingende nødvendigt at løse lærermanglen i byer og bygder. Det skal bl.a. ske ved at have gode bo-liger og andre goder tilpasset de enkel-te lokaliteter.

Det gode samarbejde mellem Ilinniar-fissuaq og Ineriaavik skal styrkes og udbygges. Fjernundervisning via TV – radio samt internet skal styrkes for at

supplere undervisningen ikke mindst i bygderne.

Lærernes og skoleledernes muligheder for kurser for at tilpasse driften og un-dervisningen i skolerne til udviklingen skal styrkes løbende. Lærernes mulig-hed for efteruddannelse i udlandet skal fortsætte, og Siumut vil fortsat arbejde for muligheden for at tage den decentrale læreruddannelse.

SIUMUT ønsker, at FN's konvention om børnenes rettigheder skal indgå i undervisningsplanen. Som følge af glo-baliseringen vil SIUMUT arbejde for, at ENGELSK bliver det første frem-med-sprog i folkeskolen.

INEQARNEQ

Nunatsinni ineqarnikkut atugariumaa-gassat pillugit siunissamut aaqqissuu-seqqinneaq Siumup pimoorullugu sulis-utiginarpaa Nunarpot tamakkerlugu ineqarnikkut atugarisat periarfissallu-nutaamik nalilersorneqarlutik aaqqis-suuteqqinneaqqapput ineqarnermut sanaartornermut attuumassuteqartut susassaqartullu allat peqataatillugit.

BSU-ikkoorlugu illutaartarneq nutaa-mik aaqqissuuteqqillugu suliarineqas-saaq, tassami maannakkut BSU-koor-lugu illutaartarneq illulinnut atugas-

siisutaasutigut periarfissaasunut alla-tut naleqqiullugu allaat ajornerulers-mavoq naak qanga pitsaanerpaasutut taaneqartalaruarluni.

Piginneqatigilluni illulioriaatsit pior-sarneqartuassapput inerartortinnejeqar-lutillu, kikkut tamarmik tulluussakka-nik inissaliorsinnaaniassammata. Pi-ginneqatigii akornanni qanoq ilius-satut inatsisitigut periarfissiissutaasut ulla-tsinnut naleqqussarneqassapput, soorlu kingornussisussaanaermut aam-malu illugisamik tuniniaasinaanermut

tungaasut ilanngullugit pinginnittunut tulluussarlugit. Kisianni pisortanik ta-perneqarlungi illuuteqaraanni tassani ilaqtariinnut najugaqartussaanaermik piumasaqaat pingitsooran i atuutsin-neqartassaaq, taamaallilluni pisortanik taperneqarlungi illuliortarneq inisialior-tarnerlu atornerlunneqassangimmat. Nammimeq illuliortarneq nunaqarfimmi-unut, pissakinnerusunut akunnat-tumillu isertitalinnut unamminartun-ningrlugu nutaamik aaqqissuuteqqinnis-saa Siumup sulissutiginiarpaa. Illulior-

ternermi inissialiorternermilu innar-luutillit periarfissaat isumannaerneqar-tassapput.

Pisortat illuutaannik inissiaataannillu ingerlatsineq isumaginninnerlu kom-munerujussuarnit ingerlanneqalernis-saa piviusunngortinnejqassaaq, taama-tullu amma nunaqarfimmiut nammin-eq illoqarnikkut ingerlatsilernissaat piviusunngortinnejqassaaq.

BOLIGER

Siumut vil arbejde for en ny fremtidig boligreform. Der skal foretages en vurdering af den eksisterende boligmasse samt nye muligheder i samarbejde med byggebranchen og andre aktører. Alle uanset indtægt skal have ret til en sund bolig. Gode og tidssvarende boliger er et af SIUMUTs mål.

Der skal laves om på BSU byggeri. Det der engang var den bedste inden for bo- ligbyggeri, er i dag blevet ringere i for-hold til andre finansieringsformer. Andelsbyggeriet skal udvikles og støttes løbende for at sikre alle mulighed for sådanne boliger. Reglerne inden for andelsboligejere skal gøres tidssva-

rende, f.eks. med hensyn til arveretten samt salgsbetingelser. Men boligejerens pligt til at bo i huset, hvis de offentlige har givet støtte, skal bibeholdes, så der ikke finder misbrug af ordningen. SIUMUT vil ændre på reglerne for selvbyggerhuse for bygdebefolkningen, samt for familier med lav- og mellem-

indkomster, så det bliver mere attrak-tivt.

I alt boligbyggeri skal der tages hensyn til handicappede.

Overdragelsen af driften på offentligt ejede bygninger til kommunerne skal realiseres samtidig med at bygderne selv kan stå for boligadministrationen.

PIORSARSISSUSEQ

Nunarput namminersorluni kultoorkut pitsaasunik atugassaqartitaasoq Siumup anguniagaraa, tamannalu "Kulturip ulluanik" pilersitsineq atorluarlugu annertusarneqartuassaaq! Inuaqatigiit atugarissaartut ilisar-

naatigilluinnartpaat kulturikkut sunn-giffimilu innuttaasut tamarmik uum-maarissumik peqataalluarnerat. Inuaqatigiit suliassaraat innuttaasut kulturikkut sunn-giffimilu peqataanisaannut pitsaanaeruseunik tunngavissior-

nissaq kiisalu innuttaasunik qaammasaanissaq.

Piorsarsimassutsikkut ineriaortitsineq tassaassaaq inuaqatigiinnit aallavilik inuaqatigiit kissaataat pisariaqartitaal-lu aallavigalugit. Siumumi isumaqar-

pugut piorsarsimassutsimut pisortaniit aningaasaliissutaasartut naalakkersui-nikkut siunertarineqartnunut naaper-tuutsinneqartassasut.

KULTUR

Vores Selvstyrende land med gode kul-turelle forhold er Siumuts mål, som vedvarende skal styrkes gennem indførelse af "kulturens dag"! Et velfungerende samfund er kende-tegnet ved, at indbyggerne er aktive in-

den for kultur og fritidsinteresser. Det er samfundets opgave at skabe rammer og muligheder for udfoldelse inden for kultur og fritidsinteresser samt udføre oplysningsarbejde. Den kulturelle udbygning skal have sin

rod i befolkningens ønsker. Vi mener i Siumut, at bevillinger til kulturen skal underbygge kulturpolitikken. Journalistikken skal udvikles over en bred front for at få den bedst mulige TV og radio, og det skal tilstræbes, at

alle ansatte som journalister og teknikere skal have den nødvendige faglige uddannelse.

TIMERSORNEQ

Inuaqatigiit timikkut anersaakkullu peqqissut pilersinneqassapput, aamma timersornikkut periarfissat annertusar-neqarnerisigut.

Nunaqarfinni timersornikkut kulturikkullu ineriaortitsinerup nukittorsaavi-giuarnissaa iluti-galugu timersor-

tarfeeqqanik/katersuuffigisinaasanik nunaqarfinnut naleqquttunik sanaar-tonerup ingerlaqqinnissaa Siumup su-lissutiqeqqinniarpa.

Nunatta erfalsua atorlugu OL-mi nu-narsuarmioqatillu unammiuarnerini peqataasoqarsinnaalerneissaa Siumup anguniarpaa.

Timersornermut Højskolelik nunatsin-ni pilersitsisoqarnissaa suliniutaavoq, pilersitsisoqareeraluarpuallunniilli nu-nani allani timersornerup tungaatigut ilinniarfiit suleqatigalugillu atorluar-neqarnissaat periarfissaajaannarta-riqartoq Siumup qulakkiissavaa.

Meeqqanik iniusutunnillu sungiusaasut aqutsisullu pitsaanaeruseunik atu-gassaqarnissaat Siu-

mup aqqutissiuutissavaa. Meeqqat inuu-suttullu sunngiffiminni peqqinnar-tunik sammisaqarsinnaanerat Siumup aqqutissiuutissavaa, timersorneruppata, kultoorkut suliniutaappata, inuu-suttunut sammisassaappata, soorlu nipiler-sornerit allallu. Sunngiffimmi ilinniar-titsinerit nukittorsarneqartariaqarput. Nunaqarfinni sunngiffimmi sammisa-qartitsivnik, ukuugaluartumilu-niit atorneqarsinnaasumik, pilersitsinisaq Siumup anguniarpaa.

Qimusserneq kulturitoqqamik tammat-saaliuineruvoq, taamaattumik Siumup pingaartippaa qimussertartut kattuffiat soleqatigalugu qimussertarnerup tam-matsaialorneqarnerata sulissutigineqar-tnissaa.

AKUULERSITSINEQ

Inuit immikkoortortatut ataatsimoort-tut ilaatigut assiginnitsususinnaasut akuulersinniarlugit immikkut sammilugit iliuuseqartofqarnissaa pisariaqar-poq: Kalaallit oqaasiinik, danskit oqaasiinik, tuliuilluuniit oqaasiinik ilinniarnissamik pisariaqartitsut, kalaallillu kulturiannik, oqaluttuarisaaneran-nik inuaqatigiinnilu pissutsinik paasi-saqarnissamik pisariaqartitsut.

Inuaqatigiinnut akuunerulersitsi-niarnermi oqaatsit ilinniarneqarneri inuaqatigiit ineriaortnerannut, kalaallit ataatsimuussutsimik misigisimane-rulernerannik, kinaassutsimik, ping-aartumillu: Nammi-nersornermut, ani-

ngaasatigullu imminut napatinneuler-nermut periarfissarissaartsinerulisa-aaq.

Taamaammat oqaatsitigut inuaqati-giinniakuunerulersitsinarnermut inat-simmik Siumut piler-sitsiniarpoq – ki-naluunnit Kalaallit Nunaanni najugalik kalaallit, danskit tuliuillu oqaasiinik, kalaallillu kulturiannik inooriaasiannilu ilinniagaqarsinnaaleqqullugu.

Akuuneruneq oqaatsitiguinnaanngitsoq sulisoqarnikkut allatigullu periarfissati-gut inuaqatigiinniakuunerunermik ti-mitalneqassaaq. Siumup anguniarpaa innuttaasut ataatsimoortumik ingerlat-sisut ikioqatigiittullu.

tarfeeqqanik/katersuuffigisinaasanik nunaqarfinnut naleqquttunik sanaar-tonerup ingerlaqqinnissaa Siumup su-lissutiqeqqinniarpa.

Nunatta erfalsua atorlugu OL-mi nu-narsuarmioqatillu unammiuarnerini peqataasoqarsinnaalerneissaa Siumup anguniarpaa.

Timersornermut Højskolelik nunatsin-ni pilersitsisoqarnissaa suliniutaavoq, pilersitsisoqareeraluarpuallunniilli nu-nani allani timersornerup tungaatigut ilinniarfiit suleqatigalugillu atorluar-neqarnissaat periarfissaajaannarta-riqartoq Siumup qulakkiissavaa.

Meeqqanik iniusutunnillu

sungiusaasut aqutsisullu

pitsaanaeruseunik atu-

gassaqarnissaat Siu-

SPORT – IDRÆT

Vi skal skabe et samfund, der er sundt i krop og sjæl blandt andet gennem forbedringer for udvikling af sporten.

Det er vigtigt for Siumut at styrke aktiviteterne inden for sport og kultur i bygderne, hvorfor Siumut vil fortsætte med at bygge minisportshallen eller andet, hvor man kan mødes, som passer til hvert enkelt bygds behov.

Siumut vil arbejde for, at Grønland i fremtiden kan deltage i olympiader og andre sportslige begivenheder under grønlandske flag.

Der arbejdes for at oprette en sports-højskole i Grønland. Selv efter realiseringen af projektet vil Siumut sikre, at vi kan fortsætte med samarbejde med andre sportshøjskoler samt benytte dem. Siumut vil bane vejen for bedre forhold for trænere og ledere for børn og unge. Siumut vil bane vejen for bedre fritidsmuligheder for børn og unge inden for sport, kultur, fritidsaktiviteter som musik eller andre. Fritidsundervisning skal styrkes.

Siumut vil skabe fritidsaktivitetsmuligheder i bygderne, som også kan benyttes om vinteren.

Hundeslædekørsel er en del af vores kultur, der er bevaringsværdig og Siumut vil i samarbejde med hundeslæ-dekørernes forbund arbejde for beva-ring af det.

INTEGRATION OG FÆLLESSKAB

Det er vigtigt at tage sig af mennesker med anden etnisk baggrund for at få dem med i fællesskabet: Der er nogle der har behov for at lære grønlandsk, dansk eller engelsk, eller nogle der har behov for at lære om grønlandsk kultur, historie eller samfundsforhold.

En større fællesskabsfølelse gennem sprogindlæring vil medføre udvikling i samfundet samt identitetsfølelse og ikke mindst udvikle selvstyret til større økonomisk uafhængighed.

Derfor vil Siumut sikre lovgrundlag for, at enhver, der bosætter sig i Grønland får mulighed for at lære grønlandsk, dansk, engelsk samt grønlandsk kultur og levemåde.

Siumut vil skabe ikke alene sproglig fællesskab, men også arbejdsmæssigt og på andre måder. Siumut vil arbejde for et fællesskab, hvor alle hjælper hinanden.

ANINGAASAQARNEQ

Siumup Anguniarpaa Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut imminut napatittooq. Nunatsinni Inatsisartut aningaasaqarnikkut (finanspolitik) oqimaaqtigissumik isumatumillu siunerfeqarlutik politikkeqarnissaat Siumup pingaartitaraa.

Nunatta aningaasarsiornikkut (nationaløkonomi) toqqammavii tassaassapput Nunatta pisuussutai uumassusillit uumaatsullu. Aalisakkat Nunatta imartaaniittut annertunerpaamik aningaasarsiorfiginissaat isumatumumik ilusilerneqartariaqarpooq, avammut niuernermit isertitsissutaasinnaasut aningaasartutinit amerlanerunissaat qulakkeerneqartariaqarluni. Takornariartitsineq suli ineriartortinneqarluaruni Nunatsinni aningaasarsiornikkut pingaru-

teqaleraluttuinnartussaq Siumup tapersorpa.

Akileraarutit akitsuutilu

Kalaallit Nunaanni akileraartarnermut inatsit sapinngisamik pisariitsunngorlugu sanaajuveq. Ullumikkut paragrafit 150 missaannaat najoqqutaralugit akileraaruserinermet allaffissornikkut ingerlatsisoqarpooq, tassa nunanut allan- sanilliullugu pisariinnerujussuar- mik ingerlatsisoqarluni.

Inuaqatigii kalaallit aningaasaqarne- rat arlalitsigut nalimmassarneqarpooq. Ilaatigut taaneqarsin-naapput akissar- sianut A-nut aamma B-nut ilanngaat qaavisigut inummut ilanngaat maan- na kr. 48.000-nik annertussuseqartoq taassumalu saniatigut nalinginnaas-

mik ilanngaat kr. 10.000-iulluni.

Siumup ilanngullugu allannguutissa- mik siunnersuuteqassaaq aappariin- nut ilanngaatip tamakiisumik aappa- riinnut atuutsinnejalernissa, tassani aqqissusseeqinnermi immikkut aningaasarsiat naatsorsorneqartalerne- rata kinguuneraa aappariit ilanngaa- taasa aappariinnut iluaqtaajunnaarne- ra tamannalu tungavigalugu aappa- soq sulinngippat aapparisaanut sun- niuteqartussanngorlugu aqqinnissaa Siumut sulissutigissavaa.

Siumup isumaginarpaa akileraaruser- sueriaatsip tunngaviatigut allanngortin- neqannginnissaa, Siumulli qinersere- nerup kingorna suliariniarpaa akile- raartarnerup naleqqussaavagineqarnis-

saa sulerusussutsip aningaasarsiorusus- sutsillu qaffassarnissaat siunertaralugu, aammalnu nammaqtiginnerup aqqani isertitaqqortut isertitakinnerillu akor- nanni nikigassutsip annikillisarnissaat siunertaralugu.

Siumut aamma aalisarnermut ataatsi- miititaliarsuup oqariartuutaasa aali- sarnermut inatsisissap suliarineqar- nerani iluatinnartortaasa naammassi- niarnissaat suleqataaffigissavaa, tassani pingaaartumik – aalisarnermk inuussi- tissarsiornermk ajoquisiinngikkaluar- luni – pisuussutinik atuinermi akile- raarusiisinhaaneq eqqarsaatigalugu pe- riarfissanik ujartuinermi.

FINANSER OG ØKONOMI

Siumuts mål er at skabe en økonomisk selvstændige Grønland. Det er magtpå- liggende for Siumut at Landstinget fører en balanceret finanspolitik med klog og fremadrettet sigte.

Finanspolitikken skal udformes, så der dannes grundlag for årvågen befolkning, der ikke lader sig tryne, der stoler på sig selv og som har mod på at påvirke udviklingen.

Grundstene for nationaløkonomien er vort lands levende og ikke levende ressourcer. For at hente den største fortje- neste fra vores fisk skal det udformes på

den måde, at man sikrer at fortjenesten er større end produktionskostningerne. Siumut støtter videreudviklingen af turisme-erhvervet da det bliver vigtigt for vort lands økonomi.

Skatter og afgifter

Skattelovgivningen i Grønland er ind- rettet mest muligt simpelt. I dag arbejder man administrativt kun efter ca. 150 paragraffer inden for skattelov- givningen, så sammenlignet med andre lande er vores skattelovgivning meget enkelt.

Der er flere fradragsmuligheder. Her

kan vi nævne, at der ud over fradragene både til A- og B-skat er der personlig fradrag på 48.000 kroner og igen en almindelig fradrag på 10.000 kroner.

Efter strukturændringen er man be- gyndt at beregne lønnen enkeltvis, og når en ægtefælle ikke oppebærer ind- tægt bortfalder enes fradrag, og derfor vil Siumut foreslå ændring af nuværen- de fradragsordning, så der fremover tales hensyn til pludselig ændring i ægte- parrenes indtjeningsgrundlag.

Siumut vil arbejde med for, at skattesy- stemets fundament ikke ændres, men

Siumut vil til gengæld være med til at indirekte beskatning kontinuerlig til- passes, og under solidaritetens navn med henblik på udjævning af forskellen mellem høj- og lavindkomstgrupperne.

Siumut vil endvidere være med til at arbejde for at realisere de for vort land favorable dele i fiskerikommisionens betenkning, her især mulig beskatning af brug af levende ressourcer – uden at skade fiskerierhvervet.

NUNAT ALLAT

Nunarput ukiuni aggersuni annertuunik ilungersuutissaqarpoq. Nunarsuarmioqatigiit sukkaqisumik imminut akuliukkiautuunarnerisa tikereerpaatigut nunarsuarmilu aningasaqarneq niuerneq tunngavigalugu sukkaasumik allanngoriatorpoq.

Nunarsuatsinni eqqissineq, atugarissaarneq pisuussuseqarnerlu aqqutisiunneqartussaapput nunarsuarmioqatigiit imminut pisussaaffileeqtigiiiltik suleqatigiikkiautneratigut.

Nunarsuamioqataanerput atorluarta-

riaqarparput tamannami aamma uatsinnut utertitassajunnaarluni anngunniukulermat. Ineriaartornermilu peqataanissarput aatsaat taamatut saakkortutigaaq. Tamanna peqqutigalugu inuiatut immikkut kultoorilitut erseqqarisuseqarnissarput pingaaruteqaleraluttuunarpooq. Tamannami aqqutigalugu kikkorpassut assigiusaannartut isikkoqarsinnaanerannit allaanerusinnaavugut, inuiattut ikittunguugaluarluta erseqqissuseqarluta kiinersinnaalluta allanit eqqaamaneqarsinnaalerluta. Taamatut inisisimanissaq minnerun-

ngitsumik pingaartuuvoq maanna nam-minersornermut ikaarsaalernitsinni. Taamaammat ilaatigut piffissanngorpoq imminut pilersornitta sutigut taamatigut qaffassarnissa taakkulu iluini avammut tuniniarneqarsinnaasunik siunnerfilersuillunilu tunngavissari-siuussilernissaq. Oqaasermi ukiuni aggersuni qitiulluinnalersussaq tassaavoq "imminut napatisinnaanerunissaq". Taamatut suliniarnermi EU-mik pitsasumik suleqateqarnissaq pingaaruinnartuuvoq – imaangitsqoq tassannga isummiussat suttamaaşa

anngaaginnarlugit pissasugut. Naamik tassanittaqaq ataqqeqtiginnermik illugit takutitsiumassuseqarnerat ikumma-taassaaq, tassaassagummi suleqatit tut-suiginartut pimoorussisuusullu. EU-pisumaqatigiinniartarnissaani nukitorsaatitut saniatigut USA Joint Committee aqqutigalugu suleqatigiinneq er-seqilluartumik ingerlatissaq – aam-a ilinniarnermut atatillugu periarfis-sasut nukitorsarnerisigut.

UDENRIGSPOLITIK

Der ligger store udfordringer for Grønland i de kommende år. Globaliseringen har medført, at Verdensøkonomien og den internationale handel ændres radikalt.

Et stadigt forpligtende samarbejde i globaliseringen vil bane vej for fred, velstand og velfærd.

Vi må udnytte de nye muligheder globaliseringen uomtvisteligt har bragt.

Vores deltagelse i denne udvikling er nødvendigt som aldrig før. Derfor er der stigende behov for at synliggøre den grønlandske folks kulturel særegen. På den måde kan vi skille os ud af mængden, hvor vi – trods den beskedne befolkningsstørrelse – kan markere os og huskes i den store Verden. Dette er yderst vigtigt i overgangen til selvstyre.

Det er blandt andet blevet tid til at høj-

ne vores selvforsyningsgrad inden for alle områder, og der er behov for fastsættelse af mål for hvilken eksportvarer vi skal fremme. I de kommende år vil mantraet være "selvforsyning i højere grad". Her er det vigtigt med et godt samarbejde med EU, ikke at forstå som accept på alt. Her skal den gensidige respekt være grundlaget, da vi netop skal kendes som en troværdig og seriøs partner. Foruden de kommende forhandlinger med EU, skal deltagelse i arbejdet

omkring USA Joint Committee være meget synligt – hvor tilbud omkring uddannelser skal udbygges.

Det er Siumuts erklæret mål at opnå selvforsyning i højere grad, og det er det rette tidspunkt at udarbejde en klar politik til at høje selvforsyningsgra-den.

SILLIMANIARNEQ ILLERSORNISSARLU

Kialluunniit isertuussinnaangila Nunarput sakkutooqarneq eqqarsaati-galugu nunarsuatsinni soqutiginarlu-nartumik inisisimammatt.

Taamaammat pingaartorujussuuvooq Nunatta nunanik allanik isumaqate-qarnikkut pitsasumik illersorneqarsin-naasutut inisisimanissaq. Taamaammat Siumup NATO-mik pitsasumik suleqateqarnissaq pingaartitaraa, kisianni-li aamma pingaartinneqarluni angu-niarneqarluni tamatuma anguneqarnis-saa aallaaveqassasoq, inuiattut akuer-saerneqarluta ataaqqineqarlatalu isig-i-neqarnikkut, piffissaq ungasinneerusoq isigalugu NATO-mi ilaasortavittut inisisinnaanermik siunnerfeqartoq.

Sineraassuarpuummi nakkutigisassaq isorartoqaaq.

Nunarput tamaviaarpaq aningasaqar-nikkut imminut patajaallisarniarluni,

tassanilu suut aningaasanik isaatissis-sutaasinanasut nutaat ujartorneqarta-riqarput. Taamaammallu Siumumiit isumaqarpugut Nunarput assersuuti-galugu sakkutooqarfittut atorneqartil-lugu tamatuma akiliutitaqartinneqaler-nissaq anguriartariaqartoq. Siumumittaqaq isumaqarpugt sillima-niarnermik nakkutilliinissamillu ti-gumminniernissarput eqqarsaati galugu maannangaaq inuusuttortatsinnik ilin-niartsineq sungiusaanerlu aqqissu-gaalluartoq ukiuni 10-ni tulliuttuni qularnartariaqartoq, saniatigullu nam-mineq piumassutsimik aallaaveqartumik upalugaarsimanissami/annaassi-niarnissami aamma isumalluutigineqar-sinnaasunik ilinniartsillunilu piareer-simataqalernissaq aallartinneqarta-riqartoq Siumut isumaqarpaq.

SIKKERHED OG FORSVAR

Det er en uomtvistelig kendsgerning at vort land har en vigtig militærstrategisk betydning og placering i verdensbilledet.

Det er derfor magtpåliggende at sikre forsvar af vort land gennem internationale aftaler. Siumut rangerer derfor samarbejde med NATO højt, men samtidig er det vigtigt at sikre det grønlandske folks anerkendelse og respekt, hvor målet på længere sigt må være at opnå status som fuldgyligt medlem i NATO. Vi har nemlig en langstrakt kyst at bevogte.

Vort land arbejder hårdt for at styrke sin økonomiske selvformåenhed og

har brug for de indtægtskilder, der kan være tilgængelige. Siumut mener derfor, at vi på diplomatisk vis skal fortsætte med at undersøge om vort land ikke bør modtage betaling for at stille arealer til rådighed til militære formål og forskning.

Endvidere mener Siumut, at der bør udarbejdes strategi for unge i de næste 10 år til varetagelse af opgaver inden for forsvar og bevogtning gennem uddan-nelse og kurser, hvor det derudover bør sikres varetagelse af frivillig funktion til bevogtning/redningstjeneste og etablering af beredskab.

NUKISSIUUTIT

Nunarput nukissiornikkut imminut pilersortoq Siumup anguniagaraa. Nukissiornermi pingartineqassaaq nukissiuutit ataavartut atornissaat.

Siumup nukissiornermut politikkimi anguniarpaa inuiaqtigut aningasaqaq nerannut naleqqunnerpaamik avatangii-sinullu ajoqsiinginnerpaamik nukissiuutinik pilersugaanissaq kiisalu uilliamik isumalluuteqarnerup annikilli-sarnissaat.

ENERGI

Siumuts mål er, hvad energiforsyning angår, at skabe et selvforsynende land. Energiforsyningen skal basere sig på vedvarende energi.

Målsætningen i Siumuts energipolitik er, at skabe energiforsyning til samfundet med mest økonomisk rentabilitet, størst mulig miljøhensyn samt mindskelse af olieafhængigheden.

Nunatsinnut pingaaruteqarpoq nukissiornermi siammerterinermilu teknikkikut ineriertorneq malinnaaf-figissallugu illoqarfiiit nunaqarfiiillu isumannaatsumik pilersorneqarnerat attatiinnarumallugu.

Nunatta aatsitassatigut uulisiornikkulu periarfissai ineriertortinneqartuar-neqassapput (alternativ energi former), erngup, anorip, seqernup brint teknologillu nukingisa atorluarnissaat aamma

eqqarsaatigalugit.

Avataaniit aningaasalersueteqarnik-ut nukissiorfinnik sanaartornerit pe-riarfissiuunneqassapput, soorlu erngup, anorip, seqernup brint teknologillu nukingi eqqarsaatigalugit.

Taaneqartut aallaavigalugit Siumup makku ilanngullugit sulissutigi-niarpai:

Erngup, anorip, seqernup brint tekno-

logillu nukinginik atuinerit annertusiartortinnerat Nunatsinni inuussitis-sarsiornermut innuttaasunullu oqilisa-taassumik kinguneqartinneqassaaq.

Erngup anorip, seqernup brint teknologillu nukingat atorlugit nukissiuut-teeqqat misiligarneqarnissaat aallar-tisarneqassaaq aamma savaateqarfinni, nunaqarfinni illoqarfinnilu tamani atorneqarnissaat siunertaralugu.

AATSITASSARSIORNEQ UULIASIORITYLU

Inuussutissarsiutinik nutaanik Nunatalu aningasaqarniarkkut siunissami-nappatigisinnaasaanik ineriertortitsi-niarnermi aatsitassarsiorneq uuliasiornerlu ilaalluinarpus.

Uuliasiornermik aatsitassarsiornermilu ingerlatsinerit tamarmik avatangiiseq, pisuussutillu uumassusilit tamaasa mianeralugit ingerlanneqassapput.

Aatsitassarsioqatigiiffinnut uuliasioqa-tigiaffinnullu nunani tamalaani akile-raarusersueriaatsit ineriertortinneqar-simasut misissuffigeqqissaarneqarta-riaqarput, Nunatsinnullu naleqqunner-paat atorlugit akileraarusersueriaatsi-mik atuisoqartariaqarpoq, aatsitassat suut pineqarnersut aallaavigalugit.

Taamaattumik aamma Siumup anguniarpaa Nunatsinni aatsitassarsioru-

mallutik uuliasiorumallu tilluunniit inatsisiliornikkut nutarteriffigineqas-sasut, akuersissutinik tunniussisar-nermi tamanut assigimmik periarfis-siinani, kisianniili akuersissutinik tun-niussisoqartassasoq aatsitassarsio-rumalluni uuliasiorumalluniluunniit saaffiginnittunut ataasiakkaanut piu-masaqaatit alajangersimalluinnartut tunngavigalugit. Tamatumani aallaavi-gineqartassapput suut atortut atorto-riniarneqarnersut, nunap iluan i-maluunniit nunap qaavani piaasoqarni-nersoq, kikkut sulisoriniarneqarnersut, Nunatta sua tungaani piaasoqarni-nersoq, avatangiisnit tunngassuteqar-tut, piarniarneqartut suunersut, ilua-naarutit qanoq agguarneqartussaaner-sut il.il. Tamakk tunngavigalugit qin-uteqartut ataasiakkaat qanoq akile-raarusersorneqarnissaannik piaaner-

milu qanoq atugassaqartitaanissaan-nik aalajangersaasarnissaq inatsisitigut tunngavissinneqartariaqarpoq.

Tamanna tunngavigalugu Siumup siunnersuitigaa nunaqarfimmiut aat-sitassarsiorfinni tamakkunnungalu tunngasunut allanut sulisusinnaaler-nissaat siunertaralugu pikkorissartitsi-snarerit aallartinneqarnissaat.

Aluminiumik tunisassiorneq – siu-nissami peqatiginnej

Siumumi uagut qularutigingnilar-put Alcoa-p pilersaarutaata piviusun-gornissa aamma Maniitsumi alumini-umik aatsitsivik pilersineqassasoq. Taamaattorli pingaartillugu isigi-niarparput peqatiginnissaq pillugu qanoq ilusiliisoqarnissa, pilersarummumt sunniateqaqataanissaq aqqutissaammat

aamma pilersaarutigineqartup sukka-nerusumik piviusunngortinneqarnis-saanut aqqutissaammat. Pingaaruteqarpoq paasissallugu pilersaarummi sanaartornerup ingerlanneqarnerani im-mikkoortoq tassaammat annertuner-paamik ajutoortoqaratarfiusinnaasoq. Tamatumunnga pissutaasoq tassaavoq aningaasaliissutigineqartut amerlasuu-junerat, tunisassiulernissallu kingua-toorneratigut siunissaq qanittoq isigalugu tamanna sunniuteqarsinnaammat. Kisianni aatsitsivik pilersin-neqarpat tunisassiorneq ulloq unnuarlu ukioq kaajallallugu ullt tamaasa inger-lanneqalissaq. Taamaaliornikkut nu-nanut allanut niueqateqarnikut nunar-put aningaasanik isaatitsilissaq – ima amerlatigisunik isaatitsisoqalissaq, al-laat amerlassusii massakkumut misalio-ruminaallutik.

MINERAL- OG OLIEEFTERFORSKNING SAMT MINEDRIFT

Grundlaget for vort lands fremtidige økonomi er mineral- og olieefterforskning og udvinding, hvor det er vigtigt at videreforske og intensivere indsatsen.

Al olie- og mineralefteforskning og udvinding skal foregå med respekt for miljøet og dyrelivet.

Vi skal undersøge grundigt, hvorledes andre lande har udviklet måder at beskatte mineral- og olieselskaber på. Vi kan derved komme frem til den bedst egnede måde at beskatte disse selskaber i vort land, afhængig af hvad der efterforskes.

Derfor er det også Siumut's mål, at forny lovgivningen inden for mineral- og olieefteforskning/udvinding, for at

undgå at have det samme tilbud til alle former for efterforskning, men give til-bud og krav til enkelte selskaber på fastlagte grundlag. Der skal vi gå ud fra, hvilke udstyr selskaberne vil bruge, om det er udvinding i eller på jorden, hvor arbejdsstyrken kommer fra, hvor i landet der er udvinding, miljø-spørgsmål, hvilke mineraler det drejer sig om, fordeling af overskud m.m. På denne baggrund bestemmer vi med be-stemt lovgrundlag, hvordan enkelte sel-skaber skal beskattes og hvilke præmis-ser de skal arbejde under.

På den baggrund har Siumut foreslægt etablering af kurser til bygdeboerne med henblik på varetagelse af funktioner inden for minedrift.

Aluminiumsproduktion – et partner-skab med fremtiden

I Siumut er vi ikke i tvivl om, at Alcoa-projektet og etableringen af et alumini-umssmelteri i Maniitsoq er godt på vej til at blive realiseret. Vi er imidler-tid heller ikke blinde for, at det er part-nerskabsmodellen som er katalysatoren for omfattende medindflydelse på pro-jectet, og en hurtigere virkeliggørelse af projektet. Det er vigtigt at forstå, at den største risiko ved projektet er an-lægsfasen. Alene fordi der er tale om så stor en investering, og en evt. forsinkelse af produktionen har betydning på kort sigt. Men først når smelteværket er etableret så vil det producere alumini-um 24 timer i døgnet alle dage i året. Og det vil dermed producere eksport-indtægter til vort land – i en størrelsес-

orden som er svær at forstå for os på nu-værende tidspunkt.

Der er her tale om et projekt af hid-til usete dimensioner. Netop på grund af dette forhold er det ekstraordinært nødvendigt, at vi gribet sagen an med størst mulig seriøsitet og omhyggelihed, og det betyder fortsat brug af internationale specialister som lø-bende skal bidrage os den viden og know-how, som er nødvendig for at vi er på fuld omgangshøjde med Al-coa i projektets fortsatte udvikling.

Siumut vil medvirke til en sikker reali-sering af projektet til gavn for alle.

NIUERNEQ

Nunatsinni niuernikkut nunanillu allanik niueqateqarnermi ingerlatsineq Namminersornerup inatsisitigut tunngavissiissutai naapertorlugit nunanillu allanik isumaqtigiissuteqartarnirerit aqqutigalugit torersumik nunatsinnullu aningaasatigut aallatigullu suleqatigiinnertigut sapinngisamik pissarsinarnerpaasumik ingerlatsisoqarnissaq Siumup aqqutissiuuniarpaa.

Nunanik allanik niueqateqarnerup annertusarneqarnissaq Siumup sulissutigeqqinnipaa ilanngullugit nunat sanieleragut Canada, USA, Islandilu suleqatiginerat annertunerungaartariaqarpooq aningaasartuitut niuernermi appasinnerpaaffissaat angujumallugu.

Nilammik imermillu nioqqutissiornerit taakkunangalu niuerutiginninnerit piaartumik annertusaavigineqassapput suullu taamaaliornissamat akornutaasut aporfiusullu qulaajarneqassallutik, piussutitta taakku nunarsuarmi annertunepaasut nunatsinnit aningaasarsiataunerunissaat Siumup aqqutissieqaataffigissavai.

Avammut niuerneq

Siumup nunatta avammut niuernekut inisisimanera nukitorsarniarpaa, nioqqutissallu pisariinnerusumik sukanerusumik kiisalu akitigut unammilernerusumik pissarsiarineqartarnissaat aqqutissiuunneqartarnissaallu anguiarlugu.

Nunatsinni tunisassiat neqit, aalisakkat, ammillu pitsaalluuinnartumik suliari-neqarnerisigut qaffasumillu pitsasuslikkatut avammut tunisassiarineqartarnissaat nittarsaaneeqartarnissaal lu sulissutigineqassaaq.

Umimmaat tuttullu neqaat pitsaalluin-nartut EU-mut tuniniarneqarsinnaanisaat aqqutissiuunneqassaaq, imermillu avammut tunisassiorneq pimoorunneqarnerusariaqarluni.

Siumut-p namminersulerneq aqqutigalugu avammut niuerneq tamaat isi-galugu Nunatsinnut aningaasarsiornikkut annertunerusumik pissarsissu-taasalernissaanguniarpaa. Tunisa-siatta nunatsinni pissarsiassartaasa aningaasatigut annerpaartaasa tuttalernissaat.

Nunatsinni aalisagartassiissutaasartut niuernermi toqqammavilluinnartut aningaasarsiataanerpaamik ingerlanneqassapput, avataanillu aningaasalersueqataanissamat pilerinarnerusun-ngerlugu aqqiqissuussinissaq sulissutigeqqassaaq. Siumup anguniarpaa aali-sakkani avammut niuernermi nunarput imminut ingerlalluartoq.

Nunatsinni niueqatigiinneq

Pisortat namminersortullu suliffeqarfiiisa akornanni niuernikkut periarfis-sat oqilisaavigineqartua-sapput, soorlu assartuinermi akit, akitsuutit, akile-raarutillu tungaasigut aqqiqissuussine-rit naleqqussartuarnerisigut. Akitsusii-sarneq pillugu inatsisissaq piviusun-ningortinnejassaaq.

Nioqqutisanik pilorsorneqarnermi sumiiffinni assigiinngitsuni pilersuineq isumannaallisarneqassaaq, kiisalu akit sumiiffinni aamma sikusartuni inu-niarnermi nammakkuminarnerusun-ngerissaat siunertaralugu nutaamik aqqiqissuussisoqassaaq.

Nunatta iluani nioqqutissiat suullunii Nunatsinni atuisartunit suliffeqar-finnillu atorluarneqar-nissaat kulak-

keerniarneqassaaq.

Nunatsinni atuisartut siunnersuisoqati-giivi, kommuneqarfinnilu atuisartut ataatsimiitaliaat nunaqarfinnilu aq-tisut aqqiqissusseqqinnikkut suliassan-ik isumagisassanillu siunertaqluar-tumik ingerlatsisinhaalernissaat qulakeerneqassaaq.

Niuertarfiit imminut akilersinnaasut

Siumup anguniartuarpa niuertarfiit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut sapinngisamik niuernek-ut imminut akilersinnaasumik inger-lannissaat sulilu pimoorunnerullugu sulissutigeqqinnipaa niuerpalaartumik ingerlariaaseqalernissaq pisisartut qanimat suleqatiginerisigut.

Niuertarfinnik namminersortunngorsaneq innuttaasut peqatigalugit Siumup anguniarpaa, namminersortunngorsaanissamullu piareersaaneq, piukkunnarsaanissamullu aqqutis-iiussinerit peqqissaartumik suliarie-qassapput pingartumik niuertarfinnik aamma "nunaqarfinni" namminersortunngorsaanerup nukitorsarneru-nissaat Siumut-p ingerlateqqinnipaa.

Nioqqutissat peqqinnartut

Siumup anguniarpaa neris-sat peqqinnartut ajor-nannginnerusumik aki-kinnerusumillu pisisartunut annuttalernissaat. Peqqinnis-samik suliaqartut niuertarfillu suleqatigiinnerisigut innuttaasut peqqinnerulernissaat anguniar-neqassaaq, taamaasilluni nappaatit inooriaatsimik aallaaveqartut anni-killisnariarneqassallutik.

Kalaalimerngit nioqqutigineri

Siumup anguniarpaa nunatta pissaritaanik, kalaaliminerik innuttaasunut sapinngisamik naammanginartumillu pissaqartsinissaq tamakkulu pitsa-asutsimikkut qaffasittunik akitigullu apasinnerpaaffilernissaat. Kalaalimernit annertunerusumik nioqqutigineqarnisaat anguneqassaaq ineriaartortitsineq nutaaliornerlu aqqutigalugit. Nutaalior-lutik sulissuteqarniartut tapersorsorneqassapput, nutaaliornermilu nunatta avataaniit suleqatissarsiorneq isumas-sarsiornerlu sulissutigineqassaaq. Min-nerungitsumillu nunaqarfiiit pisusu-sutaasa atorluarneqarnissaat Siumup aqqutissiuutissavaa.

Niuernekut ilinniartitaaneq

Inuaqatigiinnut namminersortunut pisariaqarluinnarpooq innuttaasut nam-minersortut niuernermullu paasisi-masaqarluartut. Siumup anguniarpaa meeEqqat atuarfiani niuernerup silar-suaanik ilinniartitsisoqarnerunissa. Niuerneq atuartut minnerniit aallar-tillugu ilinniartitsissutigineqarnisaat sulissutigineqassaaq.

HANDEL

Siumut vil – på grundlag af det af selvstyreloven rammer og bilaterale aftaler med andre lande – bane vej for indretning af handel og samhandel med udlandet mest mulig økonomisk afkast til samfundet.

Siumut vil arbejde for udbygning af samhandel med udlandet, herunder med vores naboland Canada, USA og Island i langt højere grad end i dag og med henblik på minimering af omkostninger til handel. Vi skal søge at etab-

lere repræsentationer i Canada og USA ved brug af de veluddannede folk.

Produktion af is og vand samt handel med disse skal intensiveres og eventuelle hindringer skal afdækkes, og Siumut vil medvirke

til større indtjening af disse produkter, hvor Grønland som bekendt besidder den største potentielle i Verden.

Udenrigshandel

Siumut vil styrke vort lands udenrigshandel, og vil bane vej for hurtigere fremskaffelse af varer til mere konkurrencedygtige priser.

Der skal arbejdes for produktion af kødvarer, fiskeprodukter og skindprodukter af højeste kvalitet og bedst mulig markedsføring af produkterne.

Der skal banes vej for produktion af højkvalitets moskus- og rensdyrkød til EU, og vandproduktion med eksportøjemed skal prioriteres højere.

Siumut vil arbejde for, at udenrigshanden samlet set skal bidrage i højere grad til landets økonomi. Ligeledes skal størstedelen af profiten tilfaldel lan-det.

Fiskeprodukterne, der er den vigtigste indtægtskilde i vor udenrigshandel, skal videreføredes til højest mulig pris, hvor det samtidig skal gøres attraktivt for udenlandske investorer at investere i fi-

skerierhvervet, og at dette skal være til større gavn for landets økonomi. Si-umuts målsætning er Grønland, som er selvberende hvad angår eksport af kød og fiskeprodukter.

Samhandel

Vilkårene for de offentligt ejede og private virksomheder muligheder inden for handel skal lempes løbende, hvor transportpriserne, afgifterne og skatterne løbende skal justeres. Afgiftsloven skal realiseres.

Vareforsyningen til beboelserne rundt omkring skal indrettes forsvarligt, og prisstrukturen i islægsområderne skal revurderes med henblik på indførelse af lavere priser.

Forbrugerne og virksomhederne skal tilskyndes mest muligt til at købe de grønlandske producerede varer og produkter.

Grønlands Forbrugerråd og de kommunale forbrugerudvalg skal omstruktureres, således skal deres formålspara-graffer og opgaver være mere hensigtsmæssigt.

Selvberende butikker

Det har hele tiden været Siumuts mål at, de af Grønlands Hjemmestyre ejede, butikker mest muligt skal køre rentabelt, og at disse i langt højere grad skal drives efter forretningsmæssige principper i tæt samarbejde med forbrugerne.

Siumut vil arbejde for privatisering af butikkerne i forståelse med befolkningen, og privatiseringerne skal forberedes grundigt. Siumut vil videreføre arbejdet med at indrette butikkerne og bygderne til at være økonomisk selvberende.

Sunde varer

Det er Siumuts mål, at sundne varer skal være mere tilgængelige og billige. Befolkningens sundhedstilstand skal søges højnet ved samarbejde mellem sundhedspersonale og butikker, således risikoen for at få livsstilssygdom kan minimeres.

Produktion af grønlandsk mad

Det er Siumuts mål, at sikre produktion af grønlandsk mad af høj kvalitet og til overkommelige priser. Produktion af grønlandsk mad intensiveres gennem udvikling og innovation. Innovatior-ner skal støttes, og innovationen skal fremmes ved at hente inspiration og samarbejdspartnere i andre lande. Ikke mindst vil Siumut bane vej for optimal udnyttelse af bygdernes ressourcer.

Handelsuddannelser

Det er vigtigt for et selvstyreende samfund at have selvstændige folk med stor viden inden for handel. Siumut vil arbejde for at fremme undervisningen i handelsfaget på folkeskolen. Der skal derfor arbejdes for indførelse af undervisning i handel med start i de yngste elever.

INUUSSUTISSARSIORNEQ

Nunatsinni inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq arlarinnut sammivilim-mik tamatigoortumillu ingerlanneqas-saaq, taamaaliornikkut Nunarput an-ingasaqarnikkut isumannaatsoq im-minullu napatitooq pilersineqarsin-naaqullugu, ingerlanneqarsinnaaqullugulu.

Siumut isumaqarpooq inuussutissarsior-nikkut nunatsinni unammilligassat an-ner-tugaluaqisut suliffeqarfii piovere-sut suli annertunerusumik nunatsinni pis-sarsivigneqarsinnaasut, suliffiili suli pilersineeqangitsut suli annertuneru-sumik periarfissinneqarsinnaasut pit-saasumik sinaakkusiitertigut.

Taamaattumik Siumup sulissutigeqqini-niarpaa suliffisanik nutaanik aallar-titsiniartarnerup eqaallisarneqarneqar-luni piuminarnerulernissa.

Iloqarfinni Nunaqarfinnilu tunisasi-orfeqarneq piffinni innuttaasunut inuiqaqtigiainnullu iluaqutaanerpaan-gorlugit ingerlanneqalissapput, nunatta aningaasaqarnikkut imminut napatiler-nissaanut tunngavisseeqataasunngorlu-git.

Aalisakkat Suliaaq-qinneri

Nunatsinni avammut tunisassiorni-ita saniatigut nunatta iluani immitsin-nut pilersorsinnaanerput annertusarta-riaqarparput, soorlu nukissiuuteqarn-ikkut inuussutissaqarnikkut taman-nami Siumumit periarfissaqarluartutut isigaarput.

Aalisakkanik tulaassuiffiusuni tunisasi-ap suliaaq-qinneratigut kullukanik, aalisakkanik panertunik allatullu sulia-reqqitanik amigaateqarneq qaangerne-qarsinnaavoq sumiiffinnilu aningaasar-siornikkut annertuumik iluaqutaalluni. aalisakkerisunik ilitsersuinissaq, niuer-fissanik attaveqaasersornissaq isumas-sarsiorfeqarnissarlu amigaatigineqartoq pilersinniarlugu aaqtissiuisoqassaaq.

Siumup siuttuuffigiumavaa aalisakkat

amerlanerit annertunerusumik sulia-reqqinnejnarerisigut tunisassiornrup annertusaavigneqarnissaa.

Iermik tunisassiorneq

Nunatta sermersuaannaaluunniit qiviaraanni tassaniippoq nunarsuatsin-ni imissamaatip minguitsup 7 % -a, nunattalu sineriaani tatsini, Nunattalu iluani imeqarfinni erngit nassaassaa-sut ilanngukkaanni, mianersortumik naatsorsuutigineqarsinnaavoq, nunar-suatsinni imissamaatip minguitsup 8 - 9 % -a missiiorlugu nunatsiniisimas-sasoq. Tamatumalu pisussaaffilerpa-a-tigut nunatsinni isumatumumik iermut politikkeqarnissamut.

Nunarsuatsinni imissameertoqarnera, nunani allani iermik tunisassiorfis-suarnit nukittuunit arajutsimaneqaqqajanngilaq, unammillernermillu sak-kortuumik pilersitsiviulluni. Taman-na pissutigalugu Nunatta ernganik minguitsumik avammut nioqquteqarnis-saq siunertalarugu tunissasiorfili-ornermi, nunani allamiunik aningaa-saliisinnasunik suleqatissarsiornissaq sanioqqunneqarsinnaanngilaq, min-nerungitsumik ukiuni makkunani nu-narsuaq tamakkerlugu aningaasarsi-ornerup iluani ilungersunartorsionerup nalaani.

Taamaattumik, Nunatsinni aningaasa-nik amerlanerusunik kaaviaartitaqaler-nissaq, minnerungitsu-millu, suliffi-sanik ataavartunik amerlanerpaanik pilersitsisinnaneq siunertalarugit, Siu-mup anguniarpaa nunanit allanit nu-natsinnut aningaasaliiniartut, Nunat-sinnut saaffiginnissuteqarnerminni, sa-pinnigisamik eqaannerpaamik sulli-neqartalernissaat. Siumup pissusissa-misoornerpaatu isigaa sulissutigisal-lugulu, nunanit allanit iermut tunngas-unik saaffiginnittut ullumikkutut pi-sortaqarfinnut assigiinngitsunut siam-martieragut, inuussutissarsiornermut Pisortaqarfimmit tamakkiisumik sul-

linneqartalernissaat.

Siumup anguniarpaa, Nunatta, nunar-suatta sinnerani imermik minguitsu-mik tunisassiortutut, nukittuutut inis-sinnissaa.

Inuussutissarsiutinik allanik ineriat-tortitsineq

Nunarsuaq tamakkerlugu avatangiis-it pillugit innarlitsaaluiined ukiut ki-ngulliit sakkortusigaluttuinnarpooq. Pif-fissami kingullermi USA-p tungaanit avatangiisut inussiarnernerusumik periaaseqalernissaq oqariartuitigine-qarpooq, ilimagisariaqarlunilu 2009-imi nunarsuaq tamakkerlugu avatangiisit pillugit ataatsimeersuarnissami – Dan-markimi ingerlanneqartussami – siun-ferfiit nutaat ersarinnerusullu isumaqa-tigiisutigineqarumaartut.

Taamaattumik ilaqtigut tamakku tun-

ngavigalugit Siumut isumaqarpooq

Nunatsinni inuussutissarsiutinik nutaa-nik ineriatortitsinissamut periarfis-

saqartoq, soorlu ilaqtigut makku eqqar-saatigalugit:

Qarasaasiaqarfissuaq

Nunarsuarmi sumiiffinni arlalinni qa-rasaasiaqarferujussuit eqiteruffiiniq pe-qarpooq. Taakku innaallagissamik an-nerojujussuarmik pisariaqartitsip-put. Innaallagissallu pilersinnissaat amatigut avatangiisut innarlitsaaluii-suuneq ajorpoq, taamaattumillu Nu-

natsinni erngup nukinganik peqqu-

maateqarnitsigut periarfissagut atorluartariaqarpagut.

Nunarput qarasaasiaqarfissuit eqiteruf-fiannik ataatsimik arlalinnilluunniit inissiiffigissallugu manna periarfis-saqaleererpoq, tassami ukioq manna immap naqqatigut qarasaasiatigut at-veqaat Nunatta, USA-p Europallu akor-nanni pilersinnejqareerpoq.

Erngup nukinganik innaallagissior-filiornikkut qarasaasiaqarfissuit eqi-teruffiannik nillusaanermut atortussa-

mik pilersitsinermi CO2-mik silaan-narmut aniatitsineq pinngitsoorneqar-sinnaavoq, taamaalillunilu avatangiis-it innarlitsaolineqarnissaata tungaanit isigalugu tamanna suliffeqarferujus-suarnut pilerinarsinnaalluni.

Akileraarfiunngitsumik umiarsuali-vimmik pilersitsineq

USA-p Europallu akornanni umiar-suartigut assartuineq annertusigalut-tuinnarpooq, silaannaallu kissatsikkar-tonera ilutigalugu Canadap avannaani ikerassauqaq Sullualuk (Lancaster Sound) aqquaarlungu Europamit Asia-mut imaatigut aqqteqalersinnaanera oqaluuserineqarpooq.

Tamanna peqataaffigigutsigu peqataaf-figinngikkutsiguluunniit sanoqqunne-qarsinnaanavianiingilaq, Nunatta imar-taa umiarsuarnik ingerlaarfigineqarto-rujussuanngortussaasoq, taamaattumil-lu mingutsitsisoqarsinnaaneranut sil-limaniarluni sullissinerullu tungati-gut aningaasarsiорfeqarsinnaajumallu-ni Nunatsinni akileraarfiunngitsumik umiarsualivimmik pilersitsisinhaaneq Siumup suleqataaffigalugu ingerla-teqqissavaa.

Brint-imik tunisassiulersinnaaneq

Nunatta sermersua iluaqutigalugu brint-imik tunisassiortoqalersinnaanera su-kumiisumik misissuiffigineqassasoq Siumut isumaqarpooq.

Brint nunani allani nukissatut nutaatut annertuumik soqutigineqarlu ine-riartortinneqarpooq, brint-illi pilersin-neqarnerani nukerujussuaq pisariaqar-tinneqartarpooq, taamaattumik Nunatta erngup nukissiorfissuarnik sanaartor-nissamut periarfissaqarluarnera naam-mattorsuarmillu imeqarnera atorluar-lugit siunissami brint-timik tunisassi-ulersinnaanerput Siumumiit anguniar-tuarniarparput.

ERHVERV

Erhverv skal udvikles i flere stregen og være alsidig, derved skaber vi et land med en sund økonomi og som er selvbærende.

Skønt udfordringerne i erhvervet er sto-re mener Siumut, at de eksisterende virksomheder kan præstere mere, og de kommende virksomheder kan opnå flere muligheder ved at give favorable rammer.

Siumut vil derfor videreføre arbejdet for at gøre det nemmere og smidigere at etablere af jobs.

Produktionsanlæggene i byerne og byg-derne skal indrettes til størst mulig gavn for befolkningen og samfundet, således at de bidrager til en mere selv-bærende økonomi i Grønland.

Forædling af fiskeprodukter

Udover eksport må vi højne selvforsyningen, eksempelvis inden for energiforsyningen og erhvervet, og fra Siumut anser vi disse som oplagte muligheder. På de steder, hvor der indhandles fisk, kan der forædles ræklinger, tørfisk og andre fiskeprodukter, og dermed eli-minere manglen og til stor gavn for den lokale økonomi. Der er behov for uddannelse af fiskeindustriarbejdere, etablering af kontakt til salgssteder og inspiration.

Siumut vil stå i spidsen for forædling af fiskeprodukter i større grad.

Produktion af vand

7 % af hele Verdens rene vandreserve ligger i vores indlandsis, og hvis vi lig-ger vore lagre af rent undergrundsvand, kan vi forsigtig skønne, at 8-9 % af ver-dens ressourcer af rent vand findes i Grønland. Dette beforder os til at have en klog politik vedrørende drikkevand. Der er mangel på rent drikkevand i Verden. Denne er ikke gået store vandpro-ducenters næse forbi, og er afstedkom-met stor konkurrence mellem udbydere. Man kan derfor ikke komme uden om, at skaffe udenlandske investorer i visionen om at sælge rent drikkevand fra Grønland, især nu hvor den internationale finanskrisse raser alle steder i disse år.

Med sigte på at øge omsætningen af pengene i Grønland og ikke mindst med henblik på at etablere varige arbejdspladser, er det Siumuts mål at til-trække udenlandske investorer, og yde det bedst mulige og smidige service ved henvendelser. Siumut betragter det som naturligt og arbejder for, alle hen-vendelser vedrørende produktion af rent drikkevand serviceres af Udenrigsdi-rektoratet, og ikke spredes ud til andre departementer.

Det er Siumuts mål at Grønland får status som en stærk producent og eks-portør af rent drikkevand til resten af Verden.

Udvikling af andre erhverv

Miljøbevarelse bliver i stigende grad mere udtaget over hele Verden i de se-neste år. USA har udtalt sig om krav om mere miljøvenlige metoder i den sene-ste tid, og vi kan i forbindelse med kli-matopmødet i Danmark – med delta-gelse fra hele Verden forvente – at re-sultatet vil udstikke nye og klarere ret-ningslinjer.

Siumuts målsætning er, at der bliver mulighed for udvikling af nye erhverv i Grønland, blandt andet inden for:

Servercentral

Der findes flere store servercentraler rundt omkring i Verden. Disse anlæg er energiintensive. Der findes miljørig-tige energimåder at lave elektricitet på, derfor må vi i Grønland gøre brug af vore vandkraftreserver til at producere elektricitet.

Vort land har i dag mulighed for an-bringelse af én stor servercentral eller flere servercentraler, for vi netop i år installerer sokabelforbindelse mellem Grønland, USA og Europa.

Ved at bygge vandkraftværker, kan vi nedbringe CO₂-udsippet ved at bruge miljørigtige nedkølingsanlæg, skabt af vandkraftværkerne, og derved – med miljøperspektiv – tiltrække store sel-skaber.

Etablering af frihavn

Skibstransport af gods mellem USA og Europa er stadig voksende, og i forbin-delse med den varmere vej under kli-maændringen snakker man nu om at fremtiden skibstrafik gennem Sullaluk, Lancaster Sound nord om Cana-da for at forkorte ruten mellem Euro-pa og Asien.

Om vi vil det eller ej, kan vi ikke kom-me udenom dette, og der vil blive øget skibstrafik gennem vore farvande. Si-umut vil nøje undersøge, om vi i Grøn-land kan etablere en frihavn, dels for at være med til at værne om miljøet, dels for at finde ny erhvervsmuligheder in-den for servicering af skibe.

Brintproduktion

Siumut mener, at man skal undersøge mulighederne for brintproduktion ved blandt andet brug af vort lands ind-landsis.

Brint er som brændsel stadigvæk under udvikling, og der er stor bevægenhed rundt omkring i Verden, og der skal bruges stor mængde energi til at producere brint, hvorför brug af vandkraft er ideel til brintproduktion.

AALISARNEQ

Nunatsinni aalisarneq inuussutissarsiuittia pingaarnersaraat. Aalisarneq piujuannartitsineq toqqammavagalugu ingerlanneqassaaq, aalisarnermik inuussutissarsiornerup siunissami qularnaannerusumik ingerlanneqarnissa angujumallugu.

Aalisarnerup aaqqissuunnera pisortanit aquneqarnerata allaffissornikkut pisariillisartuaannarnissaa, politikkikkulu ukiut tamaasa aalajangiunneqartartut ikilisarnissaat Siumumi anguniarpaput.

Siumumi maluginiarparput aalisartut sapinngisamik annertunerpaamik kiffaanngissuseqarlutik inoorusuttut, tamanalu aqqutissiuunneqartariaqarpoq. Ungasinnerusorlu isigalugu aalisartut pisassinneqarsimasut namminneq aalajangertassagaat nunami imaluunniit im-

mami aalisagaq tunisassiarineqassanersoq. Aalisartut pisinnatitaaffigissavaat namminneq aalajangissallugu aalisakkat toqqaannartumik avammut tunissanelrugit imaluunniit nunami tunitsivin-nut tunisissanerlutik.

Siumut isumaqarpoq aalisartut aningaasarsiorsinnaanerat pisassiissutigineqartartunut naleqqussartuaannarnissamint periarfissaqartariaqartut.

Aalisarnerup nutaamik inatsiseqaler-nissaa Siumumi tapersorsorparput, "Aalisarneq pillugu ataatsimiitialiarsuup isumaliuutersuuta" 2009-mi naalak-kersuisunut tunniunneqartoq aalisartut kattuffiat minnerungitsumillu sinerisami aalisartut peqatigalugit Siumup aaqqissuunniarpaa aalisarnermik inuu-tissarsiuteqartut peqatigilluinnarlugit.

FISKERI

Fiskeriet er Grønlands vigtigste erhverv. Fiskeriet skal baseres på bæredygtighedsprincippet. På denne måde kan fiskeriet fortsætte på et sikkert grundlag.

Siumut vil arbejde på, at de offentliges administration af fiskeriet til stadighed smidiggøres, og vil arbejde for at indsnævre de årlige politiske beslutninger vedrørende fiskeriet.

I Siumut er vi bekendt med at fiskerne gerne vil leve og udøve deres erhverv under med mest mulig frihed, og vi skal bane vej for det. Vi mener endvidere at fiskere med licens på længere sigt skal have lov til selv at bestemme

om fisken skal forarbejdes klar til salg på land eller i havet. Det betyder, at fiskerne selv skal bestemme om fisken sælges direkte til forbrugerne i udlandet eller indhandle i produktionstederne på land.

Siumut mener, at fiskerne til stadighed skal have mulighed for at tilpasse den givne licens med deres indtjeningsmuligheder.

Siumut støtter at der laves en ny fiskerilov, og Siumut vil behandle "Fiskerkommisionens betænkning", der blev afleveret til Landsstyret i 2009, ved samarbejde med erhvervsfiskerne.

PINIARNEQ

Piniakkanik atuineq nungusaataa-ngitsumik ilisimatusutsikkut taa-matullu atuisut ilisimasaannik tunngaveqarluni nunatsinni aqutsineq ingerlanneqassaaq, piniagassanik aqutsineq tutsuiginarluinnartumik

illuunnaasiunngitsumillu ingerlanne-qarnissaa Siumup pingaataraa. Siumut Politikkikkut anguniagaan-ni allaqqavoq, pisuussutit uumasu-sillit tamaasa nunatsinni pisortat oqartussaaffigaat, namminerlu aalaja-

ngiiffigisartussaallugit, Siumup angu-niarpaa nunatta pissaritaannik annertunerusumik nunatta iluani atulerneru-nissarput taamaalluni Piniartut tun-isassiat annertunerusumik nunatsin-ni tunisassiarisalernissaat angujumal-

lugu. Piniakkanik killiersuinerit piniartut ili-simassaat misilittagaallu aallaavigalugit aaqqissuuteqqinneqassapput, sooruna-mi uumassusillit nungukkiartunngin-nissaat aallaavigalugu.

FANGST

Det er magtpåliggende for Siumut, at fangst forvaltes med udgangspunkt i bæredygtighedsprincippet, og at grundlaget fastsættes ud fra videnskabelig rådgivning fra biologerne og de daglige brugere, som er realistiske og ikke ensidige. Siumuts politiske målsætning er, at alle levende ressourcer tilhører de

grønlandske folk og administreres af det offentlige. Det er Siumuts mål, at vi i Grønland i større grad udnytter de ressourcer, vi har i landet, til at fremme egenproduktionen.

Det er Siumuts plan, at landets ressourcer skal udnyttes bedre, og at de danner

grundlag for forsyning af de fremtidige arbejdspladser inden for mineindustri-en og andre erhverv med grønlandsk mad, grønlandske vintertøj m.m.. Der ved sikrer vi fangernes afsætningsmuligheder, og sikrer større salg af sæl-skind også her i landet.

Regulering af fangstdyr skal reformeres med baggrund i traditionel viden og erfaring, selvfolgelig med bæredygtighedsprincippet som udgangspunkt.

IMMINUT PILERSORNEQ

Siumup anguniarpaa nunatsinni anner-tunerumik sutigut tamatigut (nukis-siuuteqarnikkut, nerisaqarnikkut, im-eqarnikkut, uumasuuteqarnikkut, naa-titanik pilersorsinnaanikkut il.il.) im-minut pilersorsinnaanerup annertusar-tuarnissaa.

Nunalerineq Uumasuuteqarnerlu
Nunalerinerup uumassuteqarnerillu inuutissarsiuutaanerisa annertusarnissaat Siumup sulissutiguassavaa aamma ine-

riartortitsinermut aningaasalersueriaat-sit ilanngullugit. Taamammat tamatu-mani ineriertortitsineq pilersararisor-luakkamik savaatillit peqatigiifiat su-leqataatilluarlugu ingerlanneqassaaq.

Naatitat

Illoqarfiet annerit eqqakkanik ikual-laaviisa kiak pilersittagaat aammal-erngup nukinga atorlugu nukissior-fiit atorluarnerisigut naatitsivinnik kiassakkanik illoqarfinni annerni pi-

lersitsisoqartariaqarpoq, taamaalluta assartuinermet akit sipaerneqassaga-luarmata, aammalumi illoqarfinni ukioq kaajallallugu sikusartuni naa-titanik asiujasunik pilersorneqarsin-naaneq anguneqassagaluaromat kikkun-nut tamanut peqqinnarerusunik neri-saqalersinnaaneq aamma anguneqas-sammat, minnerunngitsumillu nunat-sinni suliffissat pingorlutilu aningaa-sat nunatsinniiginnalissammata.

Immami nunamilu uumasut ator-luarnissaat
Illoqarfiet annerit pitsaanerumik ar-fernrik, puisinik, tuttunik, umimmannik allanillu pisariinnerumik pilersorne-qarsinnaanerat anguniarneqassaaq. Pi-lersuisinnaanerullu eqaallisartuaannar-nissaa aamma inatsisitigut naleqqus-saavigneqassalluni, piujuannartitsi-nissaq toqqammavigalugu aqtsinik-ku. Siumup anguniarpaa neqinik im-minnut pilersornerulernissarput.

SELVFORSYNING

Det er Siumuts erklærede mål at høj-ne landets selvforsyning inden for alt (energi, fødevarer, vand, dyrehold, grøn-sager m.v.).

Landbrug og dyrehold

Siumut vil til enhver tid arbejde for ud-vikling af landbrug og dyrehold, også hvad finansiering af investeringer inden landbruget angår. Derfor skal arbejdet om udvikling af landbruget ske i grundig og tæt samarbejde med fåreholdernes sammenslutning.

Grøntsager

Der skal skabes opvarmede drivhus i de større byer ved hjælp af den varme, byernes forbrændingsanleg skaber samt restvarme fra vandkraftværker, så der spares på transport- og fragtomkost-

ninger. På denne måde kan man også forsyne islægningsområderne med let-fordeavelige varer og derved også opnå selvforsyning af sunde varer, og ikke mindst etablere arbejdsspladser, så pen-geomsætningen sikres i landet.

Bedre udnyttelse af livende resurser på land og havs

Man skal gerne frem til, at det bliver bedre og nemmere at forsyne større byer med hval-, sæl-, rensdyr- og moskusoksekød. En mere fleksibel forsyningsmulighed skal også tilpasses lov-givningsmæssigt, med bæredygtigheds-princippet som grundlæggende faktor. Siumut arbejder for at sikre størst mulig selvforsyning af kødprodukter.

TAKORNARIAQARNEQ

Takornariartsinerup inuussutissar-siutut aningaasarsiutaallualersin-naanera ilaatigut takutinne-qartareer-soq suli pimoorunnerullugu ineriar-tortinneqartoq Siumup qulakkeerusup-paa.

Nunatsinni takornariaqarnermut inger-latsisut ingerlatserusuttullu ingerlaavartumik isumassarsioqa-tigiittarfeqarni-saannik pilersitsivigineqartariaqarput. Isumaqaqtigiaanniariaatsit, akilersue-riaatsit, kiffartusseriaatsit, tuninia-riaatsit, angallasseriaatsit, ussassaare-riaatsit, aalisartsisarnerit piniartitsi-sarnerillu pikkorissartitsissutigine-qartariaqarput.

Siumup pingaaartippaa takornariaqar-nermik inuussutissarsiuteqalerusuttu-pikkorissartarfissaannik pilersitsin-saq. Tassa allaffissornikkut takorna-riaqarnermik ingerlatsinermut atuar-fiusup sanitigut ataavartumik qimus-siussiartunut, savaatilinnut, unnuis-i-siartunut, angallassisartunut, aalisart-i-siartunut piniartitsisartunut allatigullu ingerlatserusuttunut ingerlaavartumik pikkorissartarfecalernikkut aqqutis-siuussisoqassaaq.

Kulturip atorluarneratigut ani-ngaasarsiorfiit sukarsuit sisamaat-tut

Nunatsinni aningaasarsiornermi kultu-

ritta aningaasatigut iluaqutaaneruler-sinnissaat tapiissuteqartarfittuinnaq isi-gineqarnera mumitillugu, nunap nit-tarsanneqarnerani niuerneranilu ator-luaaneq anguneqartariaqarpoq. Kultu-ritta immikkullarissup, nutaalialiasup soqutiginartullu atornissaat atorluag-satut isigisariaqalerparput. Taamaalior-nitsigut imminut pilersorsinnaassuseq tullusimaarnerlu annertussavarpot.

Kulturikkut peqaaagut. Pigisavut ili-simasavullu ulluinnarnilu ileqqutsin-nik tunngaviliisuusut nunarsuarmioqa-tigiinnit assigineqanngitsut perroorut-i-saraagut nittarsannerisigut ator-luarnerisigullu.

Nunat allat nipilsortartunik, erinar-sortartunik, eqqumiitsuliortunik assi-gisaannillu annertuumik nittarsaassi-nermi atorluuanermikkut eqqumiitsu-liornikkut inuussutissarsiuteqarnerup annertuumik aningaasaqarniarnikkut isaatitissutigisarpaat. Nunatsinni pik-korissorpassuit tapiissuttaanillaq aal-laaviginagu siunnerfeqarluartumik inuussutissarsiutitigut aqqutissiuunne-qarnissartik pisariaqartippaat. Siumu-miit aqqutissiuutsigu kulturip inuussu-tissarsiutitigulli allatulli pingartinne-qarluni aningaasaliiffigineqaannarnani allatulli siunertaqarluartumik ingerlan-neqarnissaanut.

TURISME

Siumut vil sikre, at turismen bliver styrket som erhverv, da det allerede har vist sig at generere indtjening til landet.

Vi skal etablere forum for turistopera-tørerne og andre, som løbende kan af-prøve deres ideer og iværksætte nye til-tag. Der skal udbydes kurser inden for forhandlingsteknik, prissætning, ser-vicetilbud, transportformer, markedsfør-ing, fisketur og fangstture.

Det er magtpåliggende for Siumut, at

der etableres et kursussted for iværk-sættere inden for turismen. Udenfor den administrative uddannelse inden for handelsfaget, skal hundeslædekuske-ne, fåreholderne, hoteloperatørerne, turoperatørerne, fiskeoperatørerne og fangstopratørerne have tilbuddt løben-de kurser.

Kulturen som den fjerde bærende søjle

Vi skal ændre på opfattelsen af kulturen, som noget vi kun giver tilskud til.

Målet må være at udnytte kulturen til at markedsføre vort land og udnytte dette inden for handel. Vi må udnytte muligheden for at markedsføre os i kraft af vor kulturel særegen og vores moderne kultur. Herigennem kan vi styrke vores selvforsyningsgrad og øge vores stolthed.

Vi har en mangfoldig kultur. Vore be-siddelser, viden og traditioner er hvad der definere os som et folk, som er unikt og som vi bør være stolt af, der

bør bruges til at markedsføre os.

Andre lande fremhæver deres musike-re, kunstnere og andre udøvere af kun-sten og deres hver til at skabe indtje-nning. Mange dygtige kunstnere i vores land har brug for rådgivning for at ska-be et bæredygtigt erhverv, der ikke hvi-ler på tilskud. Siumut vil bane vej for kulturen bliver bragtet og prioriteret lige så højt som andre erhverv med der-til hørende bevillinger.

SULIFFEQARNEQ

Nunatsinni suliffissatigut periarfissat siunissami qanittumi annertuserujus-suarnissaat naatsorsuutigalugu sulus-satigut piareersarluni naleqqussaanis-saq Siumup pimoorullugu aallartini-pa, aalisarneq, takornarianik sul-lissineq, aatsitassarsiorneq, erngup nu-kinganik nukissiuusiorneq, Alumiiniu-mik aatsitervissuliorneq, olie-siorneq il.il. Tamakku sulusussarpas- uarnik su-liassanu naleqqussarsimmasunik pis-a-riapartitsippit.

Siumup sulissutiginiarpaa sulusussa-nik avataanit tikisitanik inuiaqatigiit pisariaqartitsinerat pilersaarusrorluak-kamik annikillisikkiaattuarnissaam-

mip qalipaataamik assigiinngisitsineq tunngaviginagu, kisiannili maani suli-sartut nunaqavissut suliassanut inua-qtigii pisariaqartitaannut tamagin-nut piukkunnarsarneqarlutik atorne-qarnissaat sallerpaajuassaaq. Tamana-mi pingaauteqarpoq inuiaat kalaallit nunaminni inuiaqatigiittut nunarsuar-nioqataasutut allanillu ittuukulutsi-taanatik, sulusussatullu narrugisaana-tik suliassaminut piukkunnarsarluar-lutik qiimallutik sulisinneqalernissaat. Taamaammat Siumup anguniarpaa nu-naqavissut tamakkiisumik sulisorine-qarlutillu atorluarneqarnissaat.

ARBEJDSMARKED

Med udgangspunkt i en væsentlig for-øgelse af antallet af arbejdspladser i den nære fremtid, må vi begynde at omsko-le og tilpasse arbejdsstyrken, og Siumut vil arbejde for tilpasning, og der er be-hov for ændring af opgaverne inden-for fiskeriet, turismen, servicefunkti-oner, mineraludvinding, vandkraftvær-ker, aluminiumssmelteri, olieprodukti-on m.m. Alle disse ting vil medføre be-hov kompetencedygtig arbejdskraft.

Derfor skal vi forberede os på denne mulighed – ved at smidiggøre mulig-hed for en hurtig flytning, boliger, plads i folkeskolen, vuggestuer og fritidshjem m.m. Ikke mindst må vi påregne be-hov for tilkaldt arbejdskraft og forbe-rede os på dette, som tilfældet er i dag i Maniitsoq.

Siumut vil arbejde for, at arbejdstagere-forberedes til nye udfordringer ved

dannelsel af varige arbejdspladser, uan-set om arbejdsgiveren er privat eller of-fentlig. Siumut vil desuden arbejde på at sikre brug af grønlandske officerer i trawlerne.

Siumut vil gennem veltilrettelagt stra-tegi arbejde for, at behovet for arbejde-re ude fra efterhånden reduceres, ikke gennem racisme; men gennem oplæring af lokale arbejdstagere til al slags ar-

bejde i Grønland, således at vi får brug for færre tilkaldte arbejdere. Her er det enormt vigtigt, at grønlændere i Ver-denssamfundet ikke nedgøres, men be-tragtes som værdige arbejdere, de gen-nem deres uddannelse har tilegnet sig kompetencer og bliver glade arbejdere. Derfor arbejder Siumut på at sikre brug af den hjemmehørende arbejdskraft.

SANAARTORNEQ

Nunatsinni Inuutissariutinut Qularna-veeqquisiarnermut Aningaasaateqar-fik (Grønlands Erhvervsgarantifond)

Kalaallit namminersorlutik inuu-tissarsiuteqartut inuutissarsi-titaarniartullu aningaasaler-suinissanut unammillersin-naassutsikkullu periarfis-saat pitsaanerulersin-niarlugit, massak-ku periarfissa-a-sut Siumup pi-

sariinnerulersillugit pitsangorsaq-iniarpai.

Aningaasaateqarfik Namminersor-lutik oqartussanit pilersinneqassaaq ingerlanneqarlunilu, aningaasaateqar-fik namminersortunut ataasiakkaanut ingerlatseqatigiiffinnullu periarfissiil-luartumik aaqqinneqassaaq. Anlægs-fond-ip aningaasataasa ilai tassunga inissineqarsinnaapput.

Aningaasaateqarfik makkununnga-qularnaveeqquisiassaaq:

Suliffeqarfimmik annertusaanernut

Suliassanik tigusiniarnernut Nioqquissiassanik tunisassiassanillu pisior-tornernut.

Ukioq kaajallallugu sanaartorneq: Siumup anguniarpaa Nunatsinni su-miikkaluaraanniluunniit ataavartum-uk ukioq kaajallallugu sanaartorne-rup ingerlanissa. Tamannalu aamma pisinnaavoq aningaasanut inatsisikkut aalajangersaasernerit eqaallisarneris-i-gut naleqqussarnerisigullu.

Tamanna pisariaqarpoq suliffeqarfii-tunatsinniittut ataavartumik inerisar-

nissaat aammalu aningaasat tungaati-gut patajaallisarnissaat angujumallugu. Aammalu suliassat nunatsinni suliffe-qarfii angissusaannut napertuutumuk annertussuseqartassapput tamatumuu-na suliffeqarfii tunatsinniittut sulias-saqartuaannarnissaat angujumallugu. Sanaartornermi minnerpaamik ukiu-nut marlunnt piviusorsiortumik inis-sinnejartassapput tamanna suliffeqar-fit sutigut tamatigut pilersaarusiorta-nerannut iluaqtaassammat minner-ungitsumik aningaasatigut patajaallisar-neqarnissaat angujumallugu.

BYGGERI

For at forbedre den økonomiske konkurrencesituation for nuvæ-ren-de og kommende lokale erhvervsdrivende vil Siumut efter valget arbejde for bedre fleksibili-tet og forbedre mulighederne under erhvervsgarantifonden.

Erhvervsgarantifonden danner og va-retages af Grønlands Hjemmestyre, og ordnes således at den giver mulig-heдер for enkelte erhvervsdrivende og sel-skaber.

Siumut foreslår, at en del af anlægsfon-dens midler overføres til Grønlands Er-hvervsgarantifond.

Fonden skal stille garanti for:
Firmaernes ekspansion
Bud ved tilbudsrunder

Ved køb af råvarer til produktion

Helårsbyggeri

Det er Siumuts formål, at der bruges alle kræfter for helårsbyggeri. Dette kan lade sig gøre ved smidiggørelse og til-pasning finansloven og lovgivningen.

Dette er nødvendigt hvis firmaerne her i landet skal kunne udvikle og stabili-sere sig. Resultatet af god koordination ved helårsbyggeriet vil udmønte sig i at medarbejderne på længere sigt har kon-tinuerligt arbejde og får god mulighed for at udvikle sig. Der skal om muligt fastsættes minimum to års fase, da dette vil have en gavnlig effekt for virksom-hedernes planlægning på alle måder, og ikke mindst i forsøg på sikre virksom-hedernes økonomiske formåen.

ANGALLANNEQ

Siumut anguniartuarpaq angallanneq tamatigoortoq eqaatsorlu minnerunngitsumillu kikkut tamat akissaqarfisaat pisortat isumagisariaqaraat. Tamanna pingaaruuteqarpooq aammalu – Siumup upperaa angallanneq akikinnerusoq anguneqarsinnaasoq upalungaarsimaneq innarlinngikkaluarlugu.

Alloriaqqinnitsinni anguniarpaput angallanneq innuttaasut akissaqarfisaat pilersissallugu, nunatta iluani aammalu avammut angalanermi takornariat kisiisa toqqammaviginagit pingaerne-rusumillu innutaasut pisariaqtartsine-rat toqqammavigalugu angallannikkut aaqqissuussisoqassaq.

Siumullu upperaa nutaamik eqqarsar-nikkut kikkunnut tamanut periarfissaq akikinnerusoq ammaneqarsinnaasoq, iliuusitoqqat qimanneratigut.

Siumup taamatut anguniagaqnermini aqqutigerusuppa 90-ikkut qiteqqunnerani Inatsisartuni partiit allat peq-tigalugit aalajangiusaq tassalu marlojusamik ingerlatsineq qimallugu nutaamik eqqarsarluta akikinneruso-mik silaannakkut sukkasuumik eqaatsumillu inuiaqatigiit tamarmiusut piu-masaqaataannut naapertuutumik pilers-sisoqartariaqartoq.

Anguniarneranullu uku aqqua-sapput:

Mittarfiit pioreersut illoqarfip inut-tussusaanut naapertuutumik inger-lanneqalissapput

- Mittarfeeqqat sioraaqqanik qallikkat illoqarfinni sinneruttuni sapinngisa-mik tamani pilersinneqassapput.
- Timmisartut innuttaasut pisariaqar-titaannut killormuunngitsorlu na-leqquutt innutaasunut kiffartuussi-nermi atorneqassapput
- Pisortat qulakteertariaqarpaat tim-misartuuteqatigiiffik piginneqataaf-fisartik imalunniit tamakkerlugu pigisartik pisortanuunnaanngitsiq aammalu innutaasunut amerlane-russuteqarluartunut akissaqarfigne-qartumut piginneqataassallutik.
- Silaannakkut periarfissat atorluar-nissaat sapinngisaq tamaat atorlugu inunniq, nioqqutissanik nioqqutis-siassanillu assartuinermet atorne-qarnerulissapput akikinnerusoq nas-saareratigut. Tassuunalu qulak-keerneqassaaq aamma aningaa-sat amerlanerusut innutaasuni kaa-viaartut amerlaneruleratigut.
- Tamakku anguniarlugit angallanner-mi assartuinermilu pissutsit sukumi-iisumik ataqtigissaarlugit siunter-aqarluartumillu misissuiffigineqas-sapput
- Tamakkulu anguniakkat suleqati-giilluarnikkut piviusunngortinne-qartariaqaput.

Siunissaq ungasinnerusoq eqqar-saatigalugu nunatta Sullualummut atatillugu inissisimanera:

Nunarsuarmioqatitta annertusiartuin-nartumik Sullualummut soqutiginni-nerat annertusiartuinnarpooq aammalu

umiarsuaatileqatigiit misiliiniarlutik nalunaartalersut ikiliartornavianngil-lat taamaattumik Sullualummut atatil-lugu piareersaanisset maannagaaq aal-lartinnissaat Siumup siuttuuffigerusup-paa periarfissanillu misissuilluni ta-

litarfissuit aqquaartarfissaat (transit ports) upalungaarsimanissamut tunngasut allarpassuillu pilersaarusrorner-mi eqqarsaatigilluaannarnagit aamma inuiaqatigiit niueqatigiinnikkut ilua-naarutigisinnaasaat ilanngullugit.

TRAFIK

Siumut arbejder til stadighed at sikre en trafikstruktur, som er smidig og til overkommelige priser, og det er en op-gave som de offentlige må løse. Dette er vigtigt, og Siumut tror på, at der kan skabes en billigere trafikstruktur, uden at slække på sikkerheden.

Næste skridt må være, at skabe en trafikstruktur, som alle mennesker råd til at benytte, internt og underrigs. Trafikken skal ikke basere sig alene på turismen, men må tilrettelægges i langt højere grad tage hensyn til behovet fra den hjemmehørende befolkning.

Siumut tror på, at der kan skabes bil-ligere rejsemuligheder ved at tænke

nyt, og ved at gå væk fra gamle struk-turerne.

Siumut vil basere sin politik på grund-laget fra beslutningen i Landstinget fra midten af 1990'erne om gå væk fra et to-strenget trafikstruktur til et nyt struktur og introducere billigere be-flyvning, og dermed efterleve befol-kningens ønske herom.

Til realisering af målene skal følgen-de følges:

- De eksisterende lufthavne skal dri-ves, så niveauet tilpasses passager-grundlaget.
- Der skal så vidt muligt etableres grusbane i de byer, hvor der endnu

ikke er bygget lufthavn.

- Servicen skal tage udgangspunkt i befolkningens ønsker og behov, og ikke efter flyselskabets.
- De offentlige eventuelle delvis eller hel ejerskab i flyselskabet, skal være i stand til at service langt den største del af befolkningen.
- Lufttrafikken skal udnyttes mest muligt til personbefordring, vare-transport og fragt, og dermed op-nås de billigste priser. Herved sik-res også pengenes omsætning i sam-fundet.
- På baggrund af fornævnte skal for-holdene omkring lufttrafikken un-dersøges grundigt.

Disse målsætninger skal realiseres i tæt samarbejde.

Langsidede forhold vedrørende Grønland og Nordvestpassagen

Trafikken omkring Nordvestpassagen intensiveres i kraft af globaliseringen og klimaændringerne, og man skal regne med øget trafik i ruten mellem Euro-pa og Asien. Siumut vil stå i spidsen for koordinering af beredskabet omkring Grønlands farvande og undersøge mulige transit havne, hvor det her skal vurderes hvilken indtjeningsmulighe-der, der forbundet med den øgede tra-fik til søs.

ILISIMATUSARNEQ

Siunissami inuiaqatigiit atugarissaartut ilinniaruarsimasunik nutaaliullaqqisunillu innuttallit pilersinneqarnissaat qulakkiisagutsigu ilisimasat nutaat an-nerturnerusullu pisariaqarput. Taamaat-tumik Siumut ilisimatusarnerut an-

nertunerusumik ilinniartitaanikkut an-nerturnerasumik iliuuseqarniarpoq. Nunatta pisariaqartitai sulisoqarnermi-lu pisariaqartitat aallaavigalugit siunis-sami ilisimatusarneq inerartortinne-qartariaqartoq Siumut isumaqarpoq.

Ilisimatusarneq inuussutissarsiornermi-nukittunerulersitsissaq aningaasatigut kultoorikkullu ajornartorsiutinik aqqi-niarnermi aqqutissiuilluni inuiaqati-giinnilu inerisaanermik annertunermik pilersitsilluni.

Ilisimatusarfimmi sulisoqarnikkut pi-sariaqartitanik atorfinitsitsisoqartas-saaq. Ilisimatusartuuneq orniginar-tuusariaqarpoq. Ilisimatusarnerit iner-nerisa katersuiffiannik nunatsinni pi-lersitsisoqartariaqarpoq.

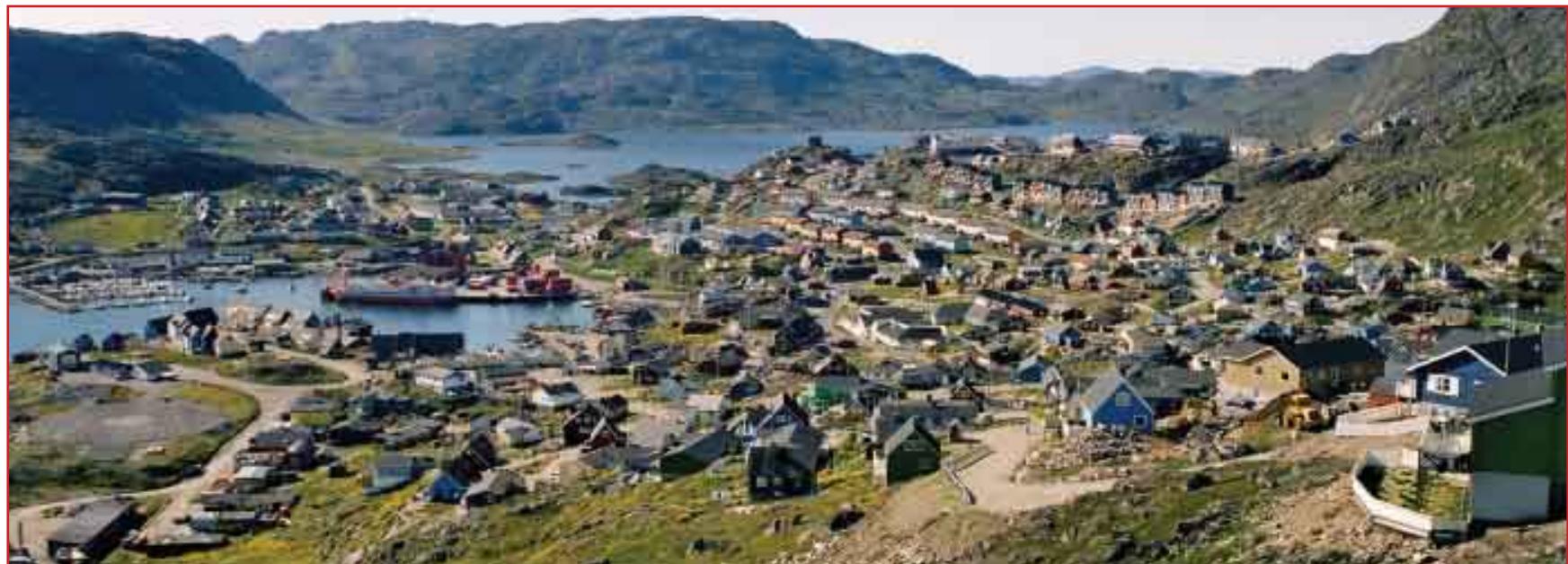
FORSKNING

For at sikre et velfærdssamfund i frem-tiden, som er veluddanned og nyskabende, har vi brug for ny og mere viden. Derfor vil Siumut arbejde for at øge

mulighederne for forskning. Siumut mener, at forskningen skal udvikles efter samfundets behov. Forskningen skal styrke erhvervslivet

og være med til at løse økonomiske og kulturelle problemstillinger samt skabe fremdrift i samfundet. Ilisimatusarfik skal have de nødvendi-

ge antal forskere. Det skal gøres mere attraktivt at forske. Der skal oprettes et videns center, hvor forskningsresultater kan samles.

TUSAGASSIUUTEQARNEQ

Nunatsinni isorartoqisumi inuiaqatigiit katersuuffigaat nunatta Radioata TV-ata taamatullu Internet-tikkut attaveqateqalernerup inuiaqatigiit ataatsimoornerulersippaat.

Attaveqaateqarnermi inoqarfiiit amerlanersaat avammut attaveqarsinnaanngorput avataaniillu nutarsiassat killeqanngiusattumik pissarsiarisinnaalerlugu. Ullumikkut nunarsuatsinnut sufulluunniit attaveqarsinnaanngorput paasissutissallu ingerlaavartumik ingerlaannartumillu pissarsiarisinnaanngorlugit siaruartersinnaalerlugu.

DVB-T (Digital Video Broadcasting Terristrical) aamma radio

Tusagassisiarnikkut ingerlatsinermik assiliaq allangorluinnartussaavoq, TV-kkut radiokkullu digitaliseringi nuna tamakkerlugu naammassineqarpat kalaallit periarfissinneqassapput radiokkullu kanalinik nutaanik amerlanerusunik isiginnaaqgassianik tusagassianillu pilorsorneqarsinnaanerat. Illoqarfiiit akornini radiokadikkut attaveqaatit nutarterneqarput, pitsanerusumik attaveqarsinnaaneq annertuumik assigiiungitsutigut periarfissaqartisilerluni. Nutarterinerit ilutigalugit nunat-

sinni Radio TV-lu atorlugit ilinniartisinerit misilerarneqartut aallartivinneqartariaqarput taamaalilluta sumiluuniit pikkorissaanerit annertusarneqarsinnaallutik, periuseq taanna nunani allani atorneqareerpoq soorlu Australiami, Canadami Alaskamili.

Siumumit pingaartipparput KNR-ip tamatigoortumik nukittorsarneqarnis-saa, taamaalilluni aamma kiffartuussisussaaitaanaermi pisussaaffit digitaliserierni inisisimanerat qulakkeeniarlugu. Kanaalit arlariit aallakaatinneqartalernissaanni pisussaaffiler-suinissaq pingaartineqassaaq, soorlu inuiaqatigiinni soqutigisatigut tamatigoortumik sammivilinnik kalaalisut aallakaatitassiat amerlanerusut pilersineqarnissaat eqqarsaatigalugu.

Nunap immikkoortuini aallakaattassiornernik annertusaaneq

Siumumi isumaqarpugut tusagassisiarneq tamatigoornerusoq anguneqassappat tusagassiorfinnik ingerlatseriaaseq nutarteriffiusariaqartoq. Nutarsiassianik aallanillu tusagassisiarneq eqaannerusoq nunattalu immikkoortuiniit tamakkiunerumik ingerlanneqartoq inerriarteqinneqassaaq kommunerujus-

suit aaqqissuuneqarsimanerat naaperatorlugu nunap immikkoortuini TV-qarfiiit Radioqarfiiillu peqatigifffii suleqatigalugit piorsaanikkut.

Internetsi atorlugu kiffartuussineq ilinniartitsinerlu

Nalunngilarput teknikkikkut ineriatorneq nunarsuatsinni sukkalluinnartumik ingerlasoq immakkut kaablersuaq atorlugu Island Canadalu aqqutigalugit avammut avataaniillu attaveqarsinnaaneq periarfissangorsimammatt, tamanna nunatsinni malinnaaffigalugulu peqataaffigaarput, meeqqat inuusuttullu pikkorilliunnartut peqataappat teknikkikkut ineriatornitsinni aammattaaq illoqarfiiit inoqarfiiillu akornini piffissaq sivikinnerpaaq atorlugu attaveqaqatigiittarneq nunatta innuttaannit ilisimaneqarpoq atorluarneqarlunilu.

Immakkut kaablersuup atulerneratigut periarfissiisutit amerlaqaat, sulifit nutaat pilersinneqarsinnaangorsimapput tamannalu eqqummaariffigisariaqarparpot peqataaffigalugulu. Assersuutigineqarsinnaasut ilagaat internetikkut kiffartuussiit annertuumik inerisarneqarsinnaaneri periarfissat

taakku assut eqqummaariffigineqarnissaat pisariaqarpoq.

Tusagassiuuteqarnikkut siuarsaavik

Tusagassiuuteqarnikkut siuarsaavimik pilersitsinissaq siunertalarugu Siumut ilungersorluni sulissuteqarniarpoq. Siuarsaavik attaveqaqatigee-riatsit nutajusut tamaasa IT-teknologiimik tunngavillit siuarsaneqarnisaannut aallaaviussaqaq. Siuarsaavimmi ilisimasat issitumut tunngassuteqartut immikkooruteqarluinnartut ketersorneqassapput. Siuarsaavimmi suliassamut pikkorissusillit aallerfigineqarsinnaassapput immikkut attaveqaqatiginnikkut inuussutissarsiutitigut aningaaarsiorfiusinnaasunik ilisimasallit. Siuarsaavik soqutigisalinnut naapiffigutigissaq IT-teknologiimik assigisaanillu ilisimatusartunut, ilinniartitsisunut inuussutissarsiutetqartunullu, tamakkunatigullu suleriarnissanut aallaaviit toqqammavilerlugu. Siuarsaavik pitsaanerpaanik sinaakkusiiisaq IT-teknologiip periarfissiisuttaasa nunatinni qanoq atorneqarnisaannik nutaa-jusumillu siuarsaanissamik.

MEDIAPOLITIK

KNR er et samlingspunkt i vores vidstrakte land, etableringen af nyhedsdækningen og kommunikationsnettet har gjort vore folk til en helhed.

Alle beboede steder har nu fået muligheden for at kunne kommunikere ud ad via oprettelsen af radiokæden, og nyheder udefra kan nu hentes og høres uafbrudt. Vi kan i dag kommunikere ud og med verden hvorhen vi end måtte lyste og informationer kan hentes uden begrænsninger også i vores land.

Digital TV og Radio

Billedet af nyhedsformidling vil ændre sig radikalt, når digitaliseringen af TV og Radio er fuldburdet nationalt, indbyggerne vil blive givet muligheden for at kunne se flere udsendelser.

Radiokæden imellem bostederne er fornyet, og muligheden for bedre og bredere kontakt er kommet til. På baggrund af fornyelserne må undervisning

via radio og tv komme til for på denne måde at kunne tilbyde bredere undervisning og kurser hvor end man måtte

være, denne mulighed anvendes allerede forskellige steder såsom: Australien, Canada og Alaska.

Siumut finder det vigtigt at KNR stilling på baggrund af digitaliseringen forstærkes, denne skal ses i sammenhæng med KNR's rolle som public service station. I forbindelse med flere kanalers opståen tænker vi på som et af det vigtigste emne bedre udsendelser til børn, med interessante indhold til børn og unge som konkurrencedygtig alternativ til de nye kommende kanaler. Siumut vil endvidere kridge vejen for at gamle ældre optagelser fra tidligere tider gives muligheden for at kunne blive udsendt i en separat kanal til glæde og input om grønlands ældre og nyere historie for alle generationer i stedet for at samle stov i arkiver.

Udvikling af regionale udsendelser (regionalisering)

SIUMUT mener at regional nyhedsformidling skal styrkes for at opnå en mere alsidig nyhedsformidling. En

mere smidig nyhedsformidling og orientering må udvikles i samarbejde med de lokale radio- og TV- foreninger i de fire kommuner.

Service og uddannelse via internettet

Vi er vidner til den hurtige globale tekniske udvikling. Der er nu mulighed for at komme i kontakt med omverdenen via det nylagte sokkel, der strækker sig fra Canada via Grønland til Island og derfra videre ud i resten af verdenen. Vi har fulgt med og deltaget i dette fra Grønland, kompetente børn og unge deltager i den tekniske udvikling, endvidere er man klar over og anvender denne mulighed for hurtig kontakt imellem bostederne.

Etableringen og ibrugtagningen af sokklet giver enorme muligheder, nye virksomheder kan nu etableres og vi skal være årvågne over for denne mulighed og deltagte aktivt. For eksempel kan internettbasert service for borgerne udvikles, hvilket vi skal være meget op-

mærksomme på.

Medieudviklingscenter

SIUMUT vil ihærdigt arbejde etablering af et medieudviklingscenter. Medieudviklingscenteret skal være udgangspunkt for al udviklingsarbejde indenfor nyere IT-teknologi. Medieudviklingscenteret skal etableres som en base for viden om IT-teknologi, der er unik for arktiske forhold. Medieudviklingscenteret skal være et sted hvor der kan indhentes ideer til erhvervsmuligheder indenfor kommunikation hos fagfolk med specialviden.

Medieudviklingscenteret skal samtidig fungere som samlingssted for forskere, undervisere og erhvervsfolk indenfor f.eks. IT-teknologi, og derfra give grundlag for videre arbejde.

Medieudviklingscenteret skal skabe de bedste rammer for udvikling og brug af IT-teknologi.

ILAGEEQARNEQ

Siumup anguniarpaa kalaaleq timikkut peqqisoq tarnikkullu toqqissimasoq suleqataasorlu ! Ilukkut inuuneq nukittooq ingerlalluar-torlu Siumup pingaartitariuassavaa. Nunatsinni pisortatigoortumik oqaluf-fegarnermi Ilagiit Kalaallit Lutherikuusut tunngaviupput. Upparisiorneq inunnut ataasiakka-nut misigissutsinullu tunngalluinnartu-

uvoq, taamaattumik nunatsinni upperi-sarsiornermi sammiviit assigiinngitsut ingerlanneqarsinnaasariaqarput. Siumup ataqqvivai ilagiit lutherikkuusut ilagiit danskit (folkekirken) ingerlaner-mini tunngavii assigalugit ingerlatita-anerat nangissasoq. Nunatsinnilu ilagiit nammineq siulersuissasut ilagiinni qu-lersaqarfik sinniisullu peqatigalugit. Nunatsinni Ilagiinni aaqqissugaanikkut

naleqqussaanissaq Siumup suleqataaf-figerusuppa, soorunami ilagiit quller-saallu peqatigalugit. Ilagiinnik sullissiviit oqaluffit pala-sit illui il.il. ullutsinnut naleqquttumik nutarterneqassapput ingerlaavartumillu aserfallataalineqartarnissaat isumanna-neqassalluni. Ilagiinni sulisooreersut sulisussallu pikkorissartinneqartarerat ilinniar-

tinneqartarerallu aaqqissuulluagaasum-ik aaliangersimasumillu ingerlanne-qartalissaq. Siumup anguniarpaa Ilagiit kalaallit namminneq ingerlatsisut ilagiit sinni-isaat palasit ajoqit sulisullu tamaasa peqatigalugit.

MENIGHEDEN

Siumut har som målsætning, at grøn-lænderne skal være sunde og raske i krop og sjæl, som er trygge samt aktive i samfundet!

Siumut vil fortsat have som mål borge-re med indre styrke og som er velfun-gerende.

Den officielle kirke i Grønland er Lu-

thersk.

Tro er meget personligt og følelsesmæ-sigt, derfor skal der være religionsfrei-hed i landet.

Siumut respekterer den grønlandske lu-therske menighed, som fortsætter med at køre som den danske folkekirke er baseret på. Siumut respekterer ligele-

des, at den grønlandske menighed be-stemmes af kirkens ledelse samt menig-hedsrepræsentationen.

Siumut vil være med til at tilpasse orga-nisationen af kirken i samarbejde med kirkens ledelse og menighedsrepræsen-tationen.

Kirkens bygninger som kirker og præ-

steboliger skal gøres tidssvarende og re-noveres løbende.

Nuværende og kommende personale skal have adgang til kurser og uddan-nelse i faste rammer.

Siumut har som mål menighed, som kører selv gennem samarbejde mellem præster, kateketer og andet personale.

KOMMUUNIT

Aasaq manna Namminersorneq juu-nip 21-ini 2009 equnnneqartussaavoq. Tamanna inuiaat kalaallit amerlane-russuteqarluarlutik taassisutiginerani akuersarpaat. Kalaallit namminile-riartornissaannut Siumut siuttuulluni annertuumik ukiorpassuarni suliniute-qarturopq naak akornitsinni qularsa-riuwartoqartalaruaqisoq.

Kommunit kissaatigisarpaa innut-

taasunik sullissinerminni annertune-rusumik akisussaaffimmik pisussaaf-filerneqarnissartik. Tamanna tunngavi-galugu Siumup sulissutigaa kommuu-nit aaqqissuunnerat allanngortinneqas-sasoq akisussaaffisalu annertusarnerat ingerlanneqassasoq.

Ukioq manna kommunit jannuaarip aallaqqaataaniit 2009 atulersumik kommunerujussuanngorput sisamat.

Kommunit kattunneranni siunertaavoq innuttaasut qanimut sullinneqarnerat pitsaanerusoq anguneqassasoq aam-malu inuiaqtigiiinnut akikinnerusumik allaffissorneq eqqarsaataligulu inger-latsisoqalerumaartoq.

Siumup anguniartuassavaa inuiaat ka-laallit pisortanik sullinneqarnerat pit-saanerusoq. Taamaammat Siumup su-lissutiginiarpaa qangatut GOF-tut siu-

nertaqartumik periarfissat nutaaliasut aaamma atorlugit innuttaasunut qaam-marsaaviutigaluni paasissutissiarfim-mik pilersitsisoqarnissaa. Siumup qi-lanaaraa kommunit qanimut suleqati-galugit inuiaqtigit sullinneqarnerisa pitsangorsarnissaa.

KOMMUNER

I denne sommer den 21. juni 2009 ind-føres Selvstyret i Grønland. Den grøn-landske befolkning har med et stort flertal sagt ja til Selvstyret. Siumut har i mange år kæmpet for et mere sel-vståndigt Grønland selvom, der til tider har været svært for at få gehør fra visse dele af samfundet.

Kommunerne har allerede for mange

år siden ønsket at få større indflydelse i deres arbejde for borgerne i landet. På det grundlag har Siumut arbejdet for, at kommunernes struktur ændres så det kan få større kompetence og ansvar. I år fra 1. januar 2009 er kommunernes antal reduceret til 4 storkommuner. På det grundlag mener Siumut, at der er grund til at følge tæt på udviklingen

i kommunerne i valgperioden. Hensigten med kommunalreformen er bl.a. at arbejde for et bedre og mere nærværende borgerbetjening og mindre admini-strationsudgifter.

Siumut vil arbejde for, at borgerne i lan-det betjenes bedst muligt fra det offent-lige side. På det baggrund vil Siumut arbejde for, at Landstinget koncentrerer

sig om lovgivningsarbejde og kommu-nerne i højere grad koncentrerer sig om bedre borgerservice.

Siumut glæder sig til at arbejde vide-re med udvikling af bedre borgerser-vice for borgerne sammen med kom-munerne.

POLITEQARNEQ

Kalaallit Nunaanni politeeqarnerup naalagaaffimmit suli oqartussaaffigineqartup Namminersornerup eqqunneqarnerani oqartussaaffiit Nunatsinnut nuukkiartuaattinnissaannut piareer-sartussamik ataatsimiititaliuunneqarnis-saat Siumumiit anguniarneqassaaq.

POLITI

Politiet i Grønland er stadig underlagt den danske stat og Siumut skal ved Selvstyrets indførelse foreslå, at der oprettes en kommission der skal kulegrave lovgivningen og forberede overdragelse af politi til grønlandske myndigheder.

Siumup pingaartippaa siunissami politieeqarnerup Kalaallit Nunaannut na-leqqussarneqarnissaa. Taamaattumik qallunaat naalagaaffiat peqatigalugu peqqissaartumik sulissutigineqassaaq.

Det er vigtigt for Siumut, at politiet i Grønland tilrettes til de grønlandske forhold. Derfor skal myndighederne i Grønland sammen med de danske myndigheder forberede på en betyggende måde overdragelse af politiet til Grønland.

EQQARTUUSSIVEQARNEQ

Kalaallit Nunaanni Eqqartuussisarnermi-aammalu Pinerluttulerinermi Inatsit 1. januar 2010 aallarnerfigalugu nu-taarluinnaq atuutilertussaavoq. Taman-nalu Eqqartuussiveqarneq Pillugu Ataatsimiitilialiarsuup ukiut qulit sin-nerlugit sulereerluni Folketinge-mut

isumaliutissiisummik inassuteqarneratigut atuuttussanngorlugu aalajanger-neqarluni. Allangguutissallu ersarissut ilagaat inuit pisinnaatitaaffiinik anne-rusumik ataaqqinninneq, soorlu eqqartuussinermi illersuisut sinerissami inuit 60-it maannakkut ilinniartinneqarput.

Tassa inatsisip malunnaatilimmik al-lannguutissaata ilagimmassuk 1. januar 2010-ip kingorna eqqartuussanik illersuisut ilinniarsimasut kisimik iller-suisutut atorneqartussaammata. Aamma eqqartuussisut immikkut ilinniar-tinneqarput tamannalu Siumup taper-sensorluinnarpaa.

RETSVÆSENET

I Grønland træder den nye Retsplejelov – og kriminallov fra 1. januar 2010. Dette er resultatet af Retsvæsenskommissionens arbejde i over 10 år og dets betænkning blev godkendt af det dan-

ske Folketing. En af de klare ændringer i betænkningen er, at menneskerettighederne sikres bedst muligt ved f.eks. at uddanne 60 bisiddere i kysten. I loven er det beskrevet, at kun bisiddere

der er uddannet skal forsøre det kriminelle når den nye lov træder i kraft 1. januar 2010. Også dommerne har været i skolebænken og Siumut støtter denne initiativ.

Siumut værdsætter menneskerettighederne meget højt. Derfor vil Siumut fortsat arbejde for bedre retsvæsen.

ANSTALTER / FÆNGSLER

Det er hensigten at bygge lukket fængsel i Grønland og dette vil medføre store forandringer i dette system. Siumut går ind for at indføre lukket fængsel, da Siumut ikke finder det hensigtsmæssigt at vore landsmænd, der har begået far-

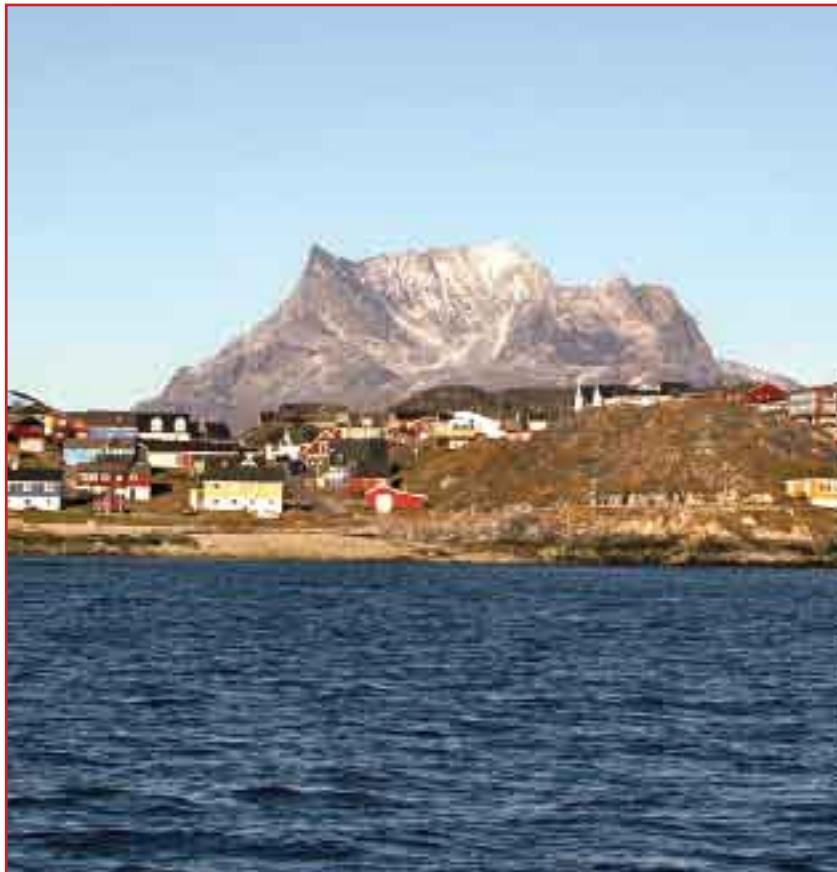
ligt kriminalitet, føres ud af Grønland. Siumut mener, at forebyggelse skal sættes højt for at mindske kriminaliteten i samfundet og på sigt at opnå færrest mulige kriminelle i samfundet.

PARNAARUSSIVEQARNEQ

Siunertaavoq Kalaallit Nunaanni paarnaarussivimmik matoqqasumik sana-soqassasoq aammalu tamakkua annertuumik ullumikkut pissutsinut sunniuteqartussaallutik. Siumup nunatsini matoqqasumik parnaarussiveqaler-nissaa anguniarpaal nalunginnatsigu-mi kalaaleqatitta annertuumik piner-luuteqarsimasut qallunaat nunaannut

aallartinneqartarerat pissusissamisu-unngitsoq.

Siumup pingaartippaa pinaveersaartit-sineq aqqtigalugu pinerluuteqarsima-sut isumagineqartarnissaat pikkorisar-tinnejartarnissaallu, taamaasiornikkut aamma pineqaatissinneqartartut iki-liartornissaat anguniarlugu.

ALLAFFISSORNIKKUT KALAALLISUT INGERLATSINEQ

Siumup nunatsinni allaffissornikkut ingerlaneq kalaallisut oqaatsivut atorlugit ingerlanneqarnissa qangali sullissutigiarpaa tamatumalu angunis-saa Siumup ilungersuutigeqqinniarpaa. Namminersorneq eqqunneqcarpat kalaallisut oqaatsivut pisortatigoortumik oqaasiulissapput, tamatumalu inatsise-qarnikkut aaqqissuulluarnissaa Siumup suleqataaffigeqqissavaa.

Siumup anguniartuassavaa nunami maani innuttaasut kalaallisut oqaatsivut atorlugit pitsaasumik sullinnej-garnissaat.

Taamaattumik Siumup anguniagaanut ilaavoq sapinngisamik allatut oqaasillit kalaallisut ilinniartinneqartuarnissaat.

ADMINISTRATION PÅ GRØNLANDSK

Siumut har i mange år arbejdet for at betjeningen af borgerne i administrationen skulle foregå på grønlandsk og Siumut vil fortsat arbejde videre for at opnå dette. Efter Selvstyrets indførelse vil grønlandsk blive det officielle sprog og Siumut vil arbejde for at sproget lovgivningsmæssigt behandles korrekt.

Siumut vil arbejde for, at man her i landet skal betjene borgerne på grønlandsk og på bedst mulig måde. En af Siumuts målsætninger er, at fremmedsprogede som arbejder her i landet skal have mulighed for at lære grønlandsk så man i fremtiden kan betjene borgerne kun på grønlandsk.

NUNAQARFIIT NUKITTUUT NAMMINERLU INGERLATSIFFIIT

Nunaqarfinni inuussutissarsiornikkut suliffeqarnikkullu ineriertortitsinisa-mut ataatsimoortumik periusissa-liertoqassaaq, nunaqarfimmiut, kom-munit susassaqartullu tamaasa suleq-aatillugit.

Nunaqarfiit siuarsarumallugit Siumup sulissutiggissavaa ineriertortitsinermut ingerlatseqatigiiffiit equeersimaartumik nunaqarfinni aningaasalersuisinnaasut pilersiortornissaat. Ineriertortitsinermut ingerlatseqatigiiffiit Naalakker-suisumit, kommunin namminersortu-niillu aningaasalersorneqassap-put. Siumup ineriertortinniarpai nunaqarfiit inuussutissarsiornikkut nutaaliortiulli-tik suliffissaqarfiulluartut:

- Aalisakkanik tunisassiornermi nioqqutissiornermilu
- Kalaaliminernik assigiinngitsunik tunisassiornermi nioqqutissiorner-milu
- Angallannikkut, pilersuinikkut pisiniarfeqarnikkullu ingerlatsiner-ni
- Takornarianik aalisartitsisarnikkut,

piniartitsisarnikkut, illusisarfiute-qarnikkut aliikkutassaqartitsisar-nikkullu.

- Nunaqarfigisami kiffartuussinertigut namminersortutut sullissiarnerni.
- Allaffissornikkut ilisismasaqas-sutsimullu tunngasutigut sullissierni.
- Sanaartornikkut teknikkikkullu namminersortutut ingerlatsinerti-gut.

Siumup ineriertortinniarpai Nunaqarfiit kulturikkut, ilinniartitaanikkut sun-giffimmilu sammisassatigut ingerlat-silluartut:

- Meeqgerivitsialak nunaqarfinnun na-lequttoq ingerlanneqassaaq.
- Atuarfitsialaap ingerlalluarnissaq ulakkeersimaneqassaaq.
- Ungasianit ilinniartitsisarnerit siuarsarneqassapput.
- Inersimasunik ilinniartitseqqiisarne-rit ingerlanneqartassapput.
- Qarasaasianik atuisinnaanermut ilinniartitsisarnerit ingerlanneqar-tassapput.

Timersortarfeeraqarneq katersortar-feqarnerlu siuarsarneqassapput.

Timersornikkut, timigissartarnikkut, kulturikkut ingerlatsinertigut sunn-giffimmilu sammisassatigut neqe-roorutit ingerlaavartuussapput.

Siumup ineriertortinniarpai nunaqarfiit isumaginninnikkut peqqinnissakkullu ingerlatsilluartut:

- Nakorsiartarfeqarneq pitsangorsar-neqassaaq.
- Ungasianit nakorsiartitsisarneq ine-riartortinneqassaaq.
- Nunaqarfinni peqqinnissakkut ilin-niarsimasunik sullissisoqarneq siuarsarneqassaaq.
- Pinaveersaartsitsinikkut suliniutit siuarsarneqassapput.
- Utoqqarnik isumaginninniq sullissi-sarnerlu siuarsarneqassaaq.
- Innorluutilinnik innarluuteqalersi-masunillu isumaginninnej siuarsar-neqassaaq.
- Nunaqarfinni peqqinnissakkut isumaginninnikkullu pissutsinik paassisutissiisarneq qaammarsaaner-

lu siuarsarneqassapput.

Namminersorlutik Oqartussat kommu-nillu akornanni nutaamik akisussaaffi-lersuinerit pisussaaffilersuinerillu ilu-tigalugit Nunaqarfinnut aningaasaliis-sutigut aaqqissuussinerit siunissami nutaamik tunngavissinneqassapput, nu-naqarfimmiut suleqataatillugit.

Nunaqarfiit ineriertorfiusut tassaa-sariaqarput innuttaasut nunassiffigil-luarsinnaasaat, aamma nuttarsin-naanermut aningaasaateqarfiup aaqqis-suuteqqinnejqarlungi atorluarneratigut.

Nunaqarfinni aqutsisussanik qinerse-reernerup kingorna Nunaqarfimmiut peqatigiiffiat KANUNUPE peqati-galugu Siumup sulissutiginiarpa nu-naqarfimmiut ataatsimeersuartinnejgar-nissaat, taamaaliornikkut Nunaqarfii-it imminnut napatittut pillugit aaqtis-siuussinermi tunngavissat ersarissumik pilersinneqarsinnaaqqullugit.

STÆRKE BYGDER MED SELVSTÆNDIG FORVALTNING

ture, indkvartering og underholdning for turister

- Servicevirksomheder
- Administrations- og vidensarbejde
- Privat bygge- og anlægsarbejdplad-ser

SIUMUT vil være med til at udvikle bygder med riget kulturliv, uddannelse samt fritidsaktiviteter:

- "Den gode institution" skal tilpas-ses bygden
- "Den gode skole" skal sikres i byg-den
- Fjernundervisning skal udvikles
- Voksenundervisning skal styrkes

FORVALTNING

Kurser i IT

- Minisportshaller og forsamlingshuse skal udvikles
- Siumut vil være med til at udvikle bygder med god service inden for social og sundhed:

- Lægehuse skal udvikles
- Telegadicin skal udbygges
- Der skal tilstræbes uddannet perso-nale på lægehuse
- Forebyggelse skal styrkes
- Hjælp til fysisk og psykisk handicape-de skal styrkes
- Orientering til bygdebørgerne om sundhedsforhold og sociale forhold skal styrkes

Der skal skabes nye grundlag for be-villinger til bygderne i takt med for-handlingerne mellem Selvstyremyn-digheder og Kommunerne om sags-fordeeling, hvor bygdebefolkningen inddrages i arbejdet.

SIUMUT vil i samarbejde med KA-NUNUPE planlægge bygdekonference, hvor grundlaget for selvhjulpne bygder skal være.

AVATANGIISEQ

Siumup anguniarpaa sulissutiguassal-lugulu Nunatta avatangiisittalu mingut-sitsinernut suusunulluunniit illorsorne-qarnissa, tamannalu anguniartuarne-qassaq ataani allassimasut tunngavia-galugit:

Silaannaap allanngoriartorerata is-sittumut sunniutai malinnaaffigeqqis-saareqassapput, qanorlu iliusissat nunat allat suleqatigalugit sularineqas-sallutik.

Siumut sunniuteqartumik suleqataa-niarpoq, nunap avatangiisittalu ta-

marmiusup paarilluarneqar-nissaa-nut, taamaaliornikkut inuiaqatigiit ine-riartornerat, inuit inuunerminni atugaat ataaqillugit, imminut nammassinaasu-mik tunngaveqarluni pisinnaaqqullugu, aammalu Kalaallit Nunatsinni uuma-sut nunallu naatiaqarsinnaassusia piu-juaannaqqullugit.

Siumut nunarsuarmi sunniuteqar-tumik suleqataassaaq, issittumi inuit peqqissuunissamut ulorianartorsior-titaangninnisaat illorsorniarlugu. Si-umut suleqataassaaq, suliniaqatigiiffiit naleqquttut suleqatigalugit, qanoq iliu-

usaasinnaasutigut nunarsuarmi nunar-suullu immikkoortuani avatangiisitigut ajornartorsiutaasut annertoorsuit issittumi uumassusilinnut sunniuteqapilussin-naasut anigorniarnerini.

Nunatta isumannaatsuu-nissaa

SIUMUMIT pingaartittuassavarput avatangiisini, angallannermi, inuutis-sarsiornermi allanilu inuit akuuffig-i-saanni isumannaallisaanerup pingaa-rnerpaanut ilaatittuarnissaa.

SIUMUP pingaartinnerpaasaasa ila-gaat, naluneqanngitsutullu naalagaaf-

feqatigiinnerup iluani killeqarfitta nak-kutigineqarnerat ingerlanneqarpoq. Si-unissami nunatta avannaarsuata nakku-tiginerani Avangersuarmi piniartortatta qimussimik aningaasarsiu-tigalugu nak-kutillihermi peqataatinneqartalersin-naanerat Siumup anguniarpaa.

Siunissami nunatsinnut timmisartuk-ku uniansuartigullu inuit nunatsinnut isaasut nakkutigineqarneranni kala-alit peqataanerulernissaat annertusarne-qassaaq.

MILJØ

Det er Siumuts mål, at Grønland og miljøet skal beskyttes mod enhver form for forurening og vil arbejde for det ud fra følgende:

Siumut vil følge klimaændringen nøje og tage tiltag i samarbejde med andre lande.

Siumut vil arbejde fort at värne om vore omgivelser fort at sikre fortsat udvikling med respekt fort befolkningen

samt en bæredygtig udnyttelse af vore levende ressourcer.

Siumut vil arbejde fort at sikre befolkningen i arktiske områder at leve sundt og ikke udsættes fort fare. Siumut vil være i front i samarbejde med relevante organisationer i kampen fort at bekæmpe den omfattende forurening af det arktiske område.

Den nationale sikkerhed:

Er et punkt som ligger højt på Siumuts dagsorden, vi er samtidig bekendt med, at det forsæt er inden for rigs-fællesskabets rammer at overholdelsen af suverænitetsphævelsen bliver foretaget af Staten. SIUMUT vil arbejde for, at lokalbefolkningen i Qaanaaq området kan blive inddraget i patruljeringen af Nordgrønland med hundeslæde. Det

ville kunne give en del fangere en fast indtægt.

Lokalbefolkningen skal i de kommende år i langt højere grad inddrages i kontrol af ind og udrejsende i Grønland.

SILAP PISSUSAATA ALLANNGORIARTORNERA

SIUMUP silaannaap pissusaata allanngoriartornera nunatsinni inuuner-mut assigiinngitsorpassuartigut sunniuteqariartuinnarnera eqqumaffigil-luinnarpaa. Avaqqunneqarsinnaanngit-sumik kultuurikkut, inuussutissarsior-

nikkut, sanaartornikkut angallannik-kullu pissutsit sukkasuumik allanngoriartorput. Aatsaat taama pilersaaru-siorluakkamik ingerlatsinissaq sutigut tamatigut pingaartigilerpoq.

KLIMAFORANDRINGEN

SIUMUT er meget opmærksom på, at klimaændringen påvirker samfundet på mange forskellige områder. Det er uomtvisteligt, at klimaændringen vil påvirke samfundet inden for kultur, erhverv,

anlæg og færdsel. Det har aldrig været så vigtigt som nu at planlægge omhyg-elig på alle områder.

QATSERISARTOQARNEQ

Nunarput tamakkerlugu innuttaasut ta-marmik Nunaqarfimminni Illoqarfim-minnilu toqqissimallutik ulluinnarni inuunerminnik ingerlatinsinissaat qulak-keersimaniarlugu Nunatsinni qatseri-sartoqarnerup inatsisitigut ersarissumik tunngaveqartumik aammalu qatseri-sartutut inisisimamanerup apersuuserne-qarsinnaajunnaarlugu aaqqiiviginissaa. Siumup sulissutigeqqinniarpa, taa-

maattumik:

Siumumit pingaartipparput qatserisar-tut pitsaasumik ilinniartittuarnissaat, ilinniaqqitituarnissaallu. Sinerissami qatserutitigut atortoris-saarutit ullutsinnut naleqquttut Nu-naqarfinni Illoqarfinnilu tamani pigi-neqarnissaat.

Nunami imaanilu mingutsitsinermi sil-limaniarnermut pikkorissartuarnissaat,

atortorissaarutitigullu malinnaajuarnis-saat.

Upalungaarsimanermi suliaqartut toq-qissimanartumik, akissaatitigullu na-leqquttumik suliffeqartutut inisisima-soqalernissaanguniarneqassaaq.

Takornariaqarnerup annertusiartornera malillugu takornariat upalungaarsima-nikut annaassiniarsinnaanikkullu pit-saasumik sullinneqartuarnissaat ine-

riartortinnejassaaq.

Innutaasut qaammarsaaffigineqartuar-nissaat imaani nunamilu ajutoornaveer-saartsinermut tunngatillugu ingerla-avartunngortinnejassaaq.

Meeqqat atuarfiini ilinniarfinnilu tama-ni ikiueeqqaarnermut, annikitsunillu qat-serinermut tunngasunik paasisitsiniae-nerit ilinniartsisarnerillu ingerlanne-qtassapput.

SIKKERHED FOR MILJØET

Siumut går ind for, en bæredygtig anvendelse af de naturgivne levende og ikke levende resurser, hvor anvendelsen og udnyttelsen skal ske med mindst skade for det sårbare arktiske miljø ligesom bedst tilgængelig teknologi skal

anvendes ved udnyttelse af ikke levende resurser.

Lovgivning skal sikre, at kommende generationer også for glæde af vores levende resurser, ligesom Siumut forsøg vil være med til at bevare den biologi-

ske mangfoldighed uden det skader vores udnyttelse af dem.

I Siumut er vi bekendt med, at der vil ske en indvirkning på miljøet ved en evt. mineaktivitet eller andet industri hvorfor det er vores pligt til at få disse

indvirkningers effekt til at være mini-male ved kontrol af lov-givning og krav, således sikkerhed for miljøet er i høj-sæde da den grønlandske befolkning henter sin mad, styrke og mentale ro i naturen.

SIS – SIUMUP INUUSUTUNUT SULEQATIGIFFIANIT

Meeqgerivitsialak

Meeqgerivitsialak Inatsisartuni inatsisitigut akuerineqareersoq, sumiiffini nilu aaliangersimasuni misiligungtaa sumik ingerlanneqalereersoq suli an nertusarniarlugu Siumut sulissaaq. Perorsaasunngorniarluni ilinniartitaaneq eqquaffigineqarlungi naliersortuarnissa pitsanggorsartuarnissaalu Siumup anguniarpaa kisalu kalaalitut oqatitta kulturittalu meeqgerivitsialammi sallerpaatut inissismajuarnissaat qulakkiisallugu.

Atuarfitsialak

Atuarfitsialak pitsasumik sunniuteqarluni aallartereersoq, suli pitsanggorsarniarlugu vikaarinillu atuinerjussuaq millisarniarlugu nunatsinni ilinniartitsisut pioereersut sulisorineqartuarnissaat suli annertusarniarlugu suliniuteqartoqassaaq, minnerunngitsumik tuluttut atuartitsisinnaasut amerliarniarlugit ilinniartitsisunngorniat tuluttut oqaluffiusunut praktikkeriarsinnaanerat aqqutissiuunneqassasoq Siumup anguniarpaa. Aammattaq Siumup anguniarpaa meeqqat atuarfiini atuartunut tapersorsorteqarnerup tassa mentoreqartarnerup siuarsaneqarnissa minnerunngitsumillu najungarisaq qimannagu ilinniartitsisunngorniarnerup siuarsartuarnissa Siumup anguniarpaa.

Ullumikkut Qallunaat Nunaanni ilinniartitsisunngorniarnermi sivikilli saaffigineqarlungi ilinniartitsisunngorniarinnaaneq merit periarfissaavoq, taamaammat Siumup anguniarpaa nunatsinni ilinniartitsisussaaleqinerjussuaq qaangerniarlugu sivikillisaa salernissat periarfissiuunneqassasut. Meeqgerivitsialammi Atuarfitsialam milu massakkut CREDE inerisarneqarpoq, tassa meeqqap kultura tunngavigalugu atuartitsineq - Atuartitsineq ilikkarfiulluartumik taaneqartar toq, taamatut inerisaaneq nunatsinni

iluarisimaarneqartoq Siumumi ilisima varput taamaattumik CREDE-ip na leqqussarneqarlungi inerisarneqartuar nissa Siumup aamma pingaartippaa.

Efterskoolit AFS-illu

Nunatta iluani Qallunaat Nunaanni efterskolertartut ukiuni makkunani annertuumik amerleriarnerat iluarisimaarneqartoq sulli pisariaqartitsineq naapertorlugu annertusaajuarnissaq Siumup anguniarpaa. Efterskoolertitisarnerup iluani siuarsanermut atatilugu nunatsinni internationalefterskolemik aammalu timersornermut efterskolimik pilersitsinissaq Siumup anguniarpaa. Ullumikkut angajoqqaat pisaqarnerusut meerataart kisimik nunanut allanut AFS-eriartartut ilisimavagut, taamaammat Siumup isumaqarpoq nunatsinni meerartagut kikkulluunniit tapiiffigineqarlutik nunanut allanut ilinniartorsinnaasariaqartut.

Ilinniartitaaneq

Siumup anguniarpaa nunatsinni najungaqvissut kikkulluunniit ilinniartitaanera qaffassarnissaat. Pisinaasakinnesut aammalu kalaallisuunnaq oqaasillit ilinniartitaanikkut suli annerusumik periarfissiuunniit inerisaaffigineqartuartaqarpoq. Nunatsinni ilinniartitaanikkut soorlu Ilimmarfimmi ilinniarfinnilu allani pisariaqartitsineq naapertorlugu naleqqusaajuarnissaq ilinniartitaanermullu aningaasanik qaffassaaajuarnissaq minnerunngitsumik piumassuseq akisussaassuserlu naapertorlugu ilinniakkamik ingerlatsisarnissaq Siumup pingaartippaa. Nunatta pisarititaanik atorluuaneq ilinniartitsitaanerlu siuarsarniarlugu Sanaartornermi Ilinniarfiup suleqatigineqartuarnissa Siumup pingaartippaa aammalu Join-comitee aqqutigalugu qaf fasissumik ilinniarneq USA-mut periarfissamik ujartuinissaq taamatul-

lu inuuusuttunut aasaanerani suliffinnik paarlasseqatigiffiusinnaasunik periarfissarsiuussinissaq aqqtissiuukusullugu.

Oqaatsit

Siumup pingaartittuarpa meeqqap inunngorneraniik kalaallisut oqaatsinik ilinniartitsiarnissaat minnerunngitsumik nunatsinni najungaqtillutik. Taamaattoq oqaatsinik allanik ilinniartitsiarnissaq nukitorsarneqartuassasoq Siumup anguniarpaa, minnerunngitsumik tuluit oqaasii eqqarsaatigalugit. Meerattatta inuuusuttattalut allannermermi atuernermillu ajornartorsiuteqartut tusilarortattalut suitigt tamatigut piginnaanggorsarnissaannut illorferneqarnissa Siumup anguniarpaa.

Kulturi

Siumup pingaartitaraa nunatsinni kulturikkut nukittuumik inissisimanissaq, minnerunngitsumillu kulturikkut politikkissap piaartumik naammassineqarnissaata sulissutigineqarnissaq, tassani isiginaartitsinermut inatsisip, isiginaartitsartoqalernissaq allallu eqquimiutsiornermut tunngasut eqqarsaatigalugit. Nunatsinni eqqumiutsi liornermik, isiginaartitsinermik, ni pilersornermik kalaallillu kulturitoqatsinnik il.il aallussaqrtut pitsasumik toqqissimalltillu suliaminnik aallussiunnarnissaat minnerunngitsumillu inuiaasutsumit ilisarnaatitita kalaallisuut piujuarnissaat siunertaralugu kinguaariillu nutaat kingornussinissaq eqqarsaatigalugu kalaallisuuliornermik ilinniarfeqalernissaq sulissutigineqassasoq Siumup anguniarpaa.

Timersorneq

Siumup anguniarpaa Kalaallit Nu naanni timersornerup nunanullu allan unammisartoqanerup maannakornit annerusumik siuarsaaviguar

nissa meerartatta inuuusuttattalut timikut peqqissuunissaat eqqarsaatigalugu, minnerunngitsumillu nunatta avataaniit pitsasumik isigineqarnissaq eqqarsaatigalugu. Siunissaq ungasin nerusoq eqqarsaatigalugu nunanit al lanut unammisartutta OL-imi nunarsuarmioqatigillu allat unammiuarne rini tamani erfalsutta tamatigut ator talernissa Siumup anguniarpaa.

Kisimiillutik pilersuisut

Qinersivimmi kingullermi meeqqanut tapit iluarsiivigineqarput kisan ni Siumut isumaqarpoq ilaquaariin nut kisimiillutik aammalu akunnat tumik isertiallinnut aaqqiineq suli naammanngitsoq, taamaammat ilaqua riit naapertorlugu illunut akilersuutit allanullu aningaasartutikillisaanisaq Siumup anguniarpaa. Ullumikkut suliffeqarnerup imminut akilersinnaa juarnissa aammalu inatsisitigut oqilisa assiffigineqarlutik nalilersuiffigineqartuarnissaat Siumup pingaartippaa.

Atornerlunneqarsimasunut iliuusissat Siumup anguniarpaa kikkulluunniit kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimasut katsorsaaviamnik pilersitsisoqas sasoq. Akerlianillu Siumup anguniarpaa kinguaassiuutitigut atornerluisartut pinngitsooratik katsorsarneqartalernissaat, taamatut uteqattaartumik atornerluisartut unitsinniarlugit. Aammattaq Siumup sulissutiginiarpaa, meeqqat inuuusuttullu najortagaanni tamani suilertussat aammalu meeqqat inuuusuttullu peqatigiffinni kattuffiniilu sule qataalertussat atornerluisimanninger mut uppernarsammik takutiseqqaartassasut. Aammattaq angajoqqaat kikkulluunniit atornerlunneqarsimasunik meerallit ersarissunik iliuusissanik na joqqutassaqartarnissaat qulakke neartassaaq.

SIS – FRA SIUMUT UNGDOM

Den gode børneinstitution

SIUMUT vil arbejde videre med at udvikle ”den gode børneinstitution”, som allerede er i gang flere steder, så den hurtigst muligt bliver indført alle steder. Pædagoguddannelsen skal løbende evalueres og forbedres og det grønlandske sprog og kultur skal være grundlaget i arbejdet.

Den gode skole

Den gode skole, som allerede viser gode resultater skal stedse forbedres, og vi skal reducere brugen af vikarer ved at værne om de allerede ansatte lærere og skal samtidig arbejde for, at lærerstuderende, der vælger engelsk som linjefag, kan komme i praktik i engelsksproget land. SIUMUT vil yderligere arbejde for at indføre mentorordning i skolerne samt udvide mulighed for decentral læreruddannelse. For at bekæmpe lærermanglen i folkeskolen skal meritoverførsler bruges i det omfang, det er forsvarligt, for at afkorte studietiden. For tiden er man i gang med at udvikle CREDE i den gode børneinstitution og den gode skole, CREDE bygger på undervisning baseret på barnets kultur. Der er gode resultater i forsøgene, derfor vil SIUMUT arbejde for at videreudvikle og tilpasse CREDE.

Efterskoler og AFS

Søgningen på efterskoler her i landet og i Danmark er stigende, derfor vil SIUMUT være med til at udvikle efterskolesystemet her i landet. SIUMUT støtter tanken om oprettelse af international efterskole samt idrætsefterskole her i landet. I dag er det kun de bedre stilledes børn, der tager af sted på AFS-ophold. SIUMUT ønsker, at alle skal have den mulighed via tilskud fra det offentlige.

Uddannelse

Det er et af SIUMUTs mål at højne uddannelsesniveaueret for fastboende i Grønland. Uddannelsesmuligheder for folk med ringe boglige færdigheder samt ringe sproglige kundskaber skal udvikles. Det er vigtigt for SIUMUT, at uddannelserne på Ilimmarfik tilpasses efter udviklingen hele tiden også på be vestingssiden. SIUMUT ønsker at sam arbejdet med anlægsskolen i Sisimiut for at udnytte landets ressourcer skal styrkes. SIUMUT ønsker at mulighederne for uddannelse i USA via Join comitee skal udvides, således at unge også får mulighed for at bytte arbejde i sommerperioden.

Sprog

Det vigtigt for SIUMUT, at alle børn, der bor i Grønland lærer det grønlandske sprog fra lille af. Det er ligeledes meget vigtigt for SIUMUT, at alle lærer fremmedsprog, især engelsk. Børn og unge med indlæringsvanskeligheder samt døve skal alt mulig støtte og hjælp til at blive mest selvhjulpne.

Kultur

SIUMUT ønsker et stærkt kulturelt Grønland, og ikke mindst skal kulturpolitikken færdiggøres, således at teaterloven, national teater og andre kunst arter stilling bliver tydelig. SIUMUT vil arbejde for, at kunsthåndværkere, skuespillere, musikere, kulturarbejdere har trygge vikar at arbejde under. SIUMUT støtter oprettelse af en skole, hvor fremstilling af nationaldragten kan udvikles og bevares for vores efterkommere.

Sport

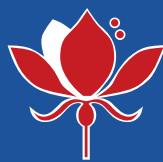
SIUMUT ønsker at styrke sporten og landshold for at give vores ungdom sunde interesser og ikke mindst for at repræsentere landet i den store verden. På sigt skal vores flag altid bruges ved internationale arrangementer som OL.

Enlige forsørgere

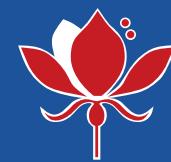
Under sidste valgperiode blev børnetilskuddene reguleret, men SIUMUT mener, at reguleringen ikke er tilstrækkelig for enlige forsørgere og familier med lav- og mellemindkomster. Derfor ønsker SIUMUT en nyvurdering af huslejens størrelse i relation til familie størrelsen samt andre udgifter.

Tiltag over for misbrugsofre

SIUMUT ønsker oprettelse af et behandlingsinstitution for seksuelt misbrugte borgere. Derudover ønsker SIUMUT også behandlingsmulighed for seksuelt misbrugere, så misbruget kan bringes til ophør. SIUMUT ønsker endvidere, at personer skal vise attest for at de ikke er blevet dømt som seksuelt misbrugere før evt. ansættelse på steder, hvor børn og unge kommer. Forældrene skal også have klare anvisninger på, hvordan de skal takle forskellige situationer, hvis deres barn har været udsat for seksuelt misbrug.

siumut

Hans Enoksen

Jonathan Motzfeldt

Per Berthelsen

Kim Godtfredsen

Kim Kielsen

Tommy Marø

Ruth Heilmann

Doris Jakobsen

Aleqa Hammond

Leo Rosing

Martha Abelsen

Niels Boassen

Jens Danielsen

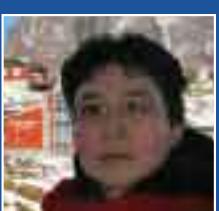
Jens Immanuelsen

Nikolaj Jensen

Thimothæus Petersen

Sara S. Petersen

Apollo Mathiassen

Jens Kristian Therkelsen

Ole Møller

Lars-Karl Jensen

Palle Jeremiassen

Edvard Geisler

Helga Nielsen

Pauline Mathiassen

Hansiaraq Zeeb

Olinguaq Lundblad

Kristian Jeremiassen

Otto Jeremiassen

Nikolaj Jeremiassen

Inunnguaq Larsen

Isak Davidsen

Thomas Siegstad

Marius Olsen

Lars Jørgen Kleist

Malik Berthelsen

Lars Frederik Lundblad

Mikkel Jeremiassen

Johannes Fly

Karl Lyberth

Otto J. Kielsen

Peter Olsen

Gerth Broberg Lygne

Elisabeth Ravn Johansen

Lars Mathæussen

Markus E. Olsen

Hansine Korniliussen

Mine Kristensen

Ole Mølgård-Motzfeldt

Avijaja Rosing-Petersen

Bitten Høegh-Dam

Niels Lund

Christian Isaksen

Inge Nielsen

Annassi Kleist Karolussen

Mari S. Abelsen

Vittus Miakaelsen

Andersine Hansen Kristiansen

Thomas Miakaelsen

Andreas Sanimuinaaq

Mikael Petersen

Arkalo Abelsen

Sapinngilagut!

Qinersineq 2009